

5685

SPRAWOZDANIE DYREKTORA

C. K.

GIMNAZYUM NOWODWORSKIEGO

CZYLI

Św. ANNY W KRAKOWIE

za rok szkolny 1904.

W KRAKOWIE

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO

W Drukarni W. L. Anczyca i Spółki

1904

TREŚĆ:

1. O bohaterach Eschila, Sofoklesa i Eurypidesa. Napisał Stanisław Pardyak. Str. 1.
 2. Część administracyjna. Str. 27.
-

O BOHATERACH ESCHILA, SOFOKLESA I EURIPIDESA.

I.

Przeglądając dzieje piśmiennictwa greckiego zatrzymać się musimy przy w. V. przed Chr. Uderza nas ogromny rozkwit i wybuchłość dramatu tem bardziej, że w poprzednim stuleciu bardzo mało, a raczej nie prawie o nim nie słyszeliśmy. Skąd nagle, jak Minerwa z głowy Zeusa, pojawia się przed nami ta poezya tak piękna, tak wzniosła, tak potężna, że do dziś dnia nikt jej sprostac nie może?

Jako odpowiedź wystarczy wymienić imiona trzy: Eschila, Sofoklesa i Euripidesa. Oni to potęgą swego geniuszu wzniesli tę poezję na owe wyżyny, oni otoczyli ją taką aureolą piękną i majestatu, że przyświeca wszystkim ludom i wszystkim wiekom, że słodyczą swoją pociąga do siebie i uszlachetnia, że jest ożywcem a nieprzebranem źródłem, z którego wszystkie wieki, wszyscy poeci, wszystkie sztuki piękne czerpać mogą. Te trzy imiona — to jakby trzy słońca na firmamencie literatury powszechnej — czwarte pojawiło się w niespełna dwadzieścia wieków po nich — to Szekspir.

Eschil, Sofokles i Euripides — to zarazem historyja całego stulecia, gdyż twórcza ich działalność obejmuje, cały wiek piąty. A wiek piąty przed Chr. jest dla Hellady wiekiem ogromnego rozkwitu na wszystkich polach działalności ludzkiej, ale

zarazem i przełomu, który się odbył w całym życiu umysłowem Greków w drugiej połowie tegoż stulecia.

Po wojnach perskich, które tylko powiększyły i utrwaliły chwałę wojenną Greków, a szczególniejszą aureolą męstwa, poświęcenia i miłości ojczyzny ozdobiły Ateny, po odbudowaniu miast zwrócono się z całym zapalem na pole pracy umysłowej w każdym kierunku, a praca ta uwieńczoną została bardzo pomyślnym skutkiem. Wszystkie sztuki piękne rozkwitły, Ateny otrzymały za Periklesa tak piękną postać, jakiej dotychczas jeszcze nie miały i skupiły w sobie całe życie umysłowe Hellady. Zwycięstwa maratońskie i salamińskie nie przeminęły bez śladu, ale podniosły ducha, wlały dużo ufności we własne siły i roznieciły płomień miłości ojczyzny w całym narodzie. Wszak ci, którzy brali udział, w bitwie pod Maratonem lub pod Salaminą wynieśli z nich oprócz zwycięstwa jeszcze coś więcej, ducha potężniejszego, poczucie obowiązku aż do pogardy śmierci, miłość ojczyzny i z tej miłości płynące poświęcenie się w jej obronie. A ci, którzy o zwycięstwach owych od swych ojców lub braci słyszeli, którzy może widzieli wojsko zwycięskie wracające z Maratonu do miasta, nie mniej czuli się dumnymi i podniesionymi na duchu.

Ale takie społeczeństwo nie mogło się karmić ladajakim pokarmem duchowym. Poeci, którzy mu śpiewali, musieli doстроить swe utwory do jego wyżyny umysłowej, jeżeli chcieli, aby ich zrozumiano i uznano. Ulubieńcem tego właśnie pokolenia, przejętym ideami zwycięzców maratońskich, był Eschil. Jego poezya olśniewa pięknoscia, przejmując czasem grozą, zachwyca potęgą słowa, budzi podziw ogromem i głębokością uczuć, jest na wskroś religijna i patryotyczna. — Sofokles i Euripides należą już do następnego pokolenia, a działalność ich poetycka przypada prawie równocześnie w czasie największego rozkwitu i potęgi Aten. Ale kiedy Sofokles współzawodniczył jeszcze z Eschilem (nieraz szczęśliwie), a więc występował z tragedjami jeszcze w pierwszej połowie piątego wieku, to Euripides zaczął pisać dopiero od połowy tegoż stulecia. Dla lepszego uwydatnienia czasu ich działalności powiemy, że Euripides urodził się w dzień bitwy pod Salaminą, a więc w r. 480, kiedy Sofokles miał lat piętnaście, Eschil czterdzieści

pieć. Sofokles żył najdłużej i przeżył jeszcze Euripidesa o jeden rok.

Dała więc natura Sofoklesowi obok pięknej postawy długie życie w całej pełni władz umysłowych, jakby chciała powiedzieć, że tak jak on sam przeżył swoich współzawodników, tak poezya jego przewyższy wszystkie inne. A poezya jego jest prawdziwie piękna i wzniosła. Nie ma wprawdzie tego majestatu prawie olimpijskiego, jakim obdarzył ją Eschil, ale mieści w sobie dużo powagi i szlachetności, a obok tego posiada tyle naturalnej słodyczy, że przykuwa umysł czytelnika, podnosi go i uszlachetnia.

Niedługo jednak cieszyła się Hellada błogim stanem rzeczy wynikłym z bohaterskich zwycięstw nad Persami. W niespełna pół wieku po Platejach rozgorzała straszna i długa wojna wewnętrzna, straszniejsza od wszystkich zewnętrznych, bo wojna bratobójcza, która pobudziła wszystkie złe instynkty ludzkie i powoli przygotowywała upadek polityczny Grecyi. Nastąpiło ogólne wycieńczenie, z którego już niektóre miasta jak Ateny podnieść się nie zdołały.

A wśród szczęku oręża odbywał się nadto wielki przewrót w życiu umysłowem Grecyi. Deptano dawne ideały, podkopywano wiarę w bogów, niszczone religijność w umysłach i sercach, sztydowano z miłości ojczyzny. Prawdziwa mądrość albo zamilkła, albo oskarżona o złe zamiary musiała wypić truciznę w więzieniu, a na jej miejsce pojawili się fałszywi prorocy, którzy nią frymarczyli, którzy ją obniżali i uważali za środek do osobistych celów. Sofiści zapanowali nad umysłami, a złączywszy tę fałszywą mądrość ze sztuką wymowy, pociągali do siebie nowością niedoświadczone umysły. Jakkolwiek Sofokles żył wśród tego ruchu, to jednak nim się nie przejął. Umysł jego był zbyt doświadczony, by się dać uwieść nowym błyskotkom, a ideały swojej młodości piastował ciągle w duszy i pozostał im wierny aż do śmierci.

Żywy, wrażliwy i mniej doświadczony Euripides nie mógł się oprzeć tym zgubnym wpływom ale uległ im w swych piśmismach zupełnie.

To też w poezyi jego odbijają się one prawie na każdej karcie. Zamiast wstąpić w ślady swoich wielkich poprzedników,

poeta przejął się duchem czasu i wszystkie prawie jego utwory noszą na sobie cechę owej epoki; jest on, krótko mówiąc, dzieckiem swego czasu. Poezya jego przedstawia znaczne obniżenie ideału. Z owych wyżyn, na których postawił ją Eschil, a upiększył i uszlachetnił Sofokles, sprowadził on ją na ziemię. Odtąd miała poezya służyć za środek do rozpowszechniania zasad sofistycznych, miała być szkołą retoryczną.

Eschil, Sofokles i Euripides przedstawiają nam zarazem cały historyczny rozwój tragedyi; jej początek, największy rozkwit i chylenie się do upadku. Przed nimi nie ma prawie nic, po nich słabe naśladownictwo. Eschil pierwszy wznosił potężny, wspaniały gmach tragedyi, a stawiał go z ogromnych bloków i nieociosanych jeszcze głazów. Sofoklesa gmach tragedyi równie potężny, wprawdzie nie tak wysoki, ale za to więcej harmonijny, a zbudowany z pięknie ociosanych granitów. Tragedye Euripidesa, to gmach błyszczący swą stroną zewnętrzną, pełen mądrych sentencyj i napisów, ale ani tak trwałe, jak tamte, ani tak harmonijny. Użyłem tego porównania, aby dać jasny i zrozumiały obraz wartości utworów trzech wielkich tragików. Równocześnie w ten sam sposób rozwija się rzeźba grecka, a reprezentuje ją również trzech wielkich geniuszów, których W. Schlegel ¹⁾ porównuje z wymienionymi poetami. Wielcy ci rzeźbiarze są: Fidiasz, Polyklet, Lysip.

Nietylko geniuszem odznaczają się ci poeci, podziwiamy ich także z powodu nadzwyczajnej twórczości i płodności i szkoda jest niepowetowana, że z trzystu tragedyj zachowało się do naszych czasów zaledwie 32. Z tych 32 zachowanych 18 pochodzi od Euripidesa, 7 od Eschila, 7 od Sofoklesa. Przewaga liczebna zachowanych tragedyj Euripidesa tłumaczy się tem, że ten poeta najlepiej odpowiadał usposobieniu współczesnych, a ta tradycya przeniosła się na wieki późniejsze. To też w starożytności i w wiekach średnich czytano po największej części utwory Euripidesa, o wiele mniej zajmowano się Eschilem i Sofoklesem. A te utwory, choć w małej ilości, należą prawdopodobnie do najlepszych i wystarczają, aby poznać

¹⁾ Vorlesungen über dramatische Kunst und Literatur I. str. 134.

sposób pojmowania i przedstawienia postaci w tragediach, i widzieć pod tym względem różnicę między naszymi tragikami.

Tematy do owych utworów czerpali oni z obfitej mitologii własnego narodu i ze strasznych historii rodzinnych niektórych rodów w wieku bohaterskim.

Z zachowanych tragedij jedna tylko zajmuje się wypadkami współczesnymi tj. Persowie Eschila, w których poeta żywymi barwami maluje tryumf grecki opisując klęskę i upadek Persów. Reszta tragedij sięga czasów mitycznych lub bohaterskich. Głównie zaś zarysowują się dwa cykle podań: są to straszne zbrodnie w domu Atrydów, popełnione z świadomością i nieszczęśliwa historia rodu Labdakidów. Wszyscy trzej poeci osnuli większą część swych tragedij na tych podaniach. Stąd też imiona Agamemnon, Klitemnestra, Elektra, Orestes, Edyp, Antygona, Kreon, Eteokles, Polyneikes pojawiają się u nich ciągle. Obok tych głównych źródeł występuje Prometeusz u Eschila, Herakles u Sofoklesa i Euripidesa i dużo postaci Homerowych pojawia się w tragediach Euripidesa jak Hekuba, Andromache, Ifigenia, Helena. Na uboczu stoi Medea.

Z tego krótkiego zestawienia widać, że jest wiele punktów stycznych między naszymi poetami, bo często ten sam temat opracowywali w swych tragediach, choć właściwie posiadamy tylko po jednym utworze o tym samym tytule mianowicie Elektrę.

II.

Jak myśli swoje, tak i bohaterów przyoblekał Eschil charakterem nadludzkim, prawie boskim. Z prawdziwym upodobaniem kreśli on owe tytaniczne postacie jak Prometeusza, a bohaterom swoim nadaje tyle spiżowego hartu i nieugiętej wytrwałości, że więcej zbliżeni są do bogów, niż do zwykłych ludzi. Są dumni, niustraszeni, a cierpienia znoszą z prawdziwym bohaterstwem. Ale nad tymi bohaterami jest jeszcze coś wyższego, czują oni, że działanie ich podlega jakiejś wyższej potędze i sile. Bo właściwym protagonistą tragedij Eschila jest przeznaczenie, którego stróżem bóg, i któremu ulegają najpotężniejsze nawet postacie. Nie próbują one wyzwolić się z pod tej władzy, nie wiedzą, czy nie chcą wiedzieć, że silna wola

człowieka pokonać może wiele trudności i uchylić wiele nie-szczęść, ale z ślepego posłuszeństwem ulegają temu przeznaczeniu z tem przeświadczeniem, że jest ono nieuniknione i że wypełnić się musi. Nie wahają się nawet popełnić zbrodni mężobójstwa jak Klitemnestra, matkobójstwa jak Orestes i bratobójstwa jak Eteokles, ale owszem sądzą, że są posłannikami przeznaczenia. Eteokles mógł usunąć się od walki wiedząc, że przyjdzie mu się z bratem potykać, mógł pozostać w domu, jednak idzie mówiąc:

ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα κάρτ' ἐπισπέρχει θεός,
ἔτω κατ' οὖρον κῆμα κωκυτοῦ λαχὼν
Φοῖβ' ὅτε στύγῃθ' ἐν πᾶν τὸ Λαῖου γένος ¹⁾.

Bohater krocząc do zbrodni z takim usprawiedliwieniem się, czy wymówką, jak powyższa, zapomina o tem, że bóstwo nie może kazać człowiekowi czynić źle, że zły czyn człowieka zależy wyłącznie od jego woli i że w tym wypadku tego nie-ubłaganego przeznaczenia można było uniknąć i uchronić i siebie i brata od śmierci.

Przyczyna takiego pojmowania rzeczy leży w głębokiej wierze o potędze przeznaczenia, ponad które nie ma wyższej władzy i któremu nawet bogowie ulegać muszą. Bóstwo jest niejako stróżem tej tajemnej siły i ma czuwać nad tem, aby to przeznaczenie się wypełniło.

Typem eschilowym jest Prometeusz. Spełnił on szlachetny uczynek, bo przyniósł ludziom światło fizyczne i duchowe i jest o szlachetności tego uczynku przeświadczony. Ale ponieważ uczynił to bez pozwolenia bogów, a raczej wbrew ich woli, musi za swój uczynek odpokutować, musi ponieść karę. I cierpi straszną mękę — a cierpienia znosi tak wytrwale i z nieugiętą dumą, w przekonaniu, że na tę karę nie zasłużył, bo za dobry uczynek spodziewał się raczej nagrody, nie kary. To przekonanie dodaje mu sił i czyni go bohaterem cierpiącym za ludzkość całą.

Bohaterowie Sofoklesa mają więcej wolności osobistej. Nie podlegają oni tak ślepo przeznaczeniu, chociaż wiedzą i czują

¹⁾ Ἐπεὶ ἐπὶ Θήβας v. 689. nu.

jego wyższość nad sobą. Wiedzą dobrze, że to przeznaczenie ma władzę nad ich losem, ale nie ma władzy na ich wolę, że zatem ich uczynki zależą od nich samych, i nikt nie potrafi zmusić ich do zbrodni¹⁾. Działają zatem z całą świadomością swobody swojej woli i czynów. Edypa wprawdzie przygnięta ogromne nieszczęście i chociaż w pierwszej chwili po odkryciu tajemnicy obwinia siebie a nawet karze, to jednakże później po rozwadze czuje się moralnie zupełnie niewinnym. A więc człowiek i jego charakter to główny aktor tragedij Sofoklesa. A człowiek ten to już nie bohater Eschila wyniosły i trwały jak spiż, ale zbliżony więcej do ludzi posiadający taki ogrom szlachetności, miłości i poświęcenia, że stał się ideałem owych przymiotów ogólnoludzkich, zrozumiałym dla wszystkich ludów i dla wszystkich czasów. Postacie Sofoklesa nie są wytworem pewnej tylko epoki lub pewnej indywidualności, ale są wytworem serca i szlachetnego umysłu poety. Sofokles chciał psującemu się już starożytnemu światu pokazać, jakimi ludzie być powinni, dać mu wzory do naśladowania i pociągnąć za sobą słodyczą swej poezji.

W pojęciu bohaterów swoich różni się Euripides zasadniczo od poprzedników. Głównym aktorem jego tragedij jest człowiek ze wszystkimi wadami, skłonnościami i namiętnościami. Po przeczytaniu jego utworów odnosi się wrażenie, że Euripides całej swojej sztuki użył na przedstawienie złych stron charakteru ludzkiego. Owo przeznaczenie, które u Eschila główną odgrywa rolę, a u Sofoklesa już słabiej występuje, u Euripidesa prawie zupełnie zamilkło, a jeżeli bóstwo chce wywrzeć wpływ na akcję dramatu, pojawia się jako «deus ex machina». Potężni bogowie Eschila i Sofoklesa, którzy zarządzili losami ludzi, a otoczeni byli nimbem wielkości czei i posłuszeństwa ze strony ludzi, zeszli na stanowisko dekoracyi teatralnej. Wszyscy wielcy bohaterowie i herosowie, których podziwialiśmy u Eschila i Sofoklesa, zrzucili z siebie ową szatę majestatu i szlachetności i stali się ludźmi zwykłymi z epoki coraz bardziej rozwielmożniającej się sofistyki. Nie mają tej wzniosłości, wielkości i godności, która cechuje postacie Eschila i Sofoklesa, lecz prze-

¹⁾ Porów. Patin, *Etudes critiques* s. 1. *tragiques grecs* I. str. 39.

siągnięte są ideami i wadami końca V. wieku. Pierwiastek moralny tak wybitny u wszystkich bohaterów Sofoklesa, zmalał u Euripidesa a niekiedy nawet całkiem zaginął. Nie spotykamy już owej religijności, która cechuje bohaterów Sofoklesa, często nawet brak im zupełnie tego uczucia, a działanie ich i myślenie płynie przeważnie z ich egoizmu lub sofistycznej przewrotności.

Tak n. p. w tragedyi «Orestes», jak już starożytni zauważyli ¹⁾, wszystkie postacie z wyjątkiem Pyladesa, mają bez potrzeby zły charakter. Orestes widząc, że musi umrzeć, postanawia przed śmiercią popełnić kilka morderstw, a Elektra utwierdza go w tem postanowieniu. Oboje pozbawieni są uczucia ludzkości, a oddychają tylko zemstą.

Tragiczne sceny maluje Euripides po mistrzowsku, dlatego największy myśliciel starożytności nazywa go τραγικώτατος ²⁾, a postacie jego posiadają nieraz tyle namiętności, czy to w miłości, czy w nienawisci, czy w zemście, żeby tylko wymienić Medeę, iż przewyższają niekiedy bohaterów Eschila i Sofoklesa, ale uczucia ich nie są tak głębokie, jak u tamtych, nie są tak usprawiedliwione, nie mają tych pobudek moralnych, któreby im dawały rację bytu, lecz są więcej zewnętrzne, egoistyczne. Wogóle nikt nie potrafi lepiej niż Euripides odmalować wad i słabości charakteru ludzkiego i jak słusznie powiada Patin ³⁾ «il fut le peintre de la faiblesse humaine, comme avant lui Eschyle et Sophocle l'avaient été de l'héroïsme».

III.

Z prawdziwem upodobaniem, możnaby powiedzieć, «con amore» wprowadza Euripides na scenę kobiety i daje im pierwszeństwo przed rodzajem męskim. Th. Bergk ⁴⁾ widzi w tem objaw zepsucia czasu. Trudno dziś stanowczo orzec, ile w przydomku μισόγυνος, który mu starożytność nadała, mieści się prawdy, czy epitet ten pochodzi z lektury tragedyj Euripidesa, czy też wzięty jest z życia.

¹⁾ Por. W. Schlegel, przytoczone dzieło I. 254.

²⁾ Aristoteles Poet. c. 13. 6.

³⁾ Etudes sur les tragiques grecs I. 47.

⁴⁾ Griechische Litteraturgeschichte III. 572.

Sofokles¹⁾ mówił, że Euripides nienawidzi kobiety tylko w tragedyi, w życiu zaś bardzo je lubi.

To pewna, że w tragediach jego znajdujemy ślady nienawiści do kobiet, której najlepszym wyrazem jest długa polemika Hippolita przeciwko kobietom, zaczynająca od słów:

ᾠ Ζεῦ, τί δὴ κίβδηλον ἀνθρώποις κακόν,
γυναῖκας ἐς φῶς ἡλίου κατῴκισας²⁾;

a dochodząca do śmieszności, kiedy Hippolit utrzymuje, że kobiety są czemś tak złem, że ojciec chętnie daje posag, aby się tylko pozbyć córki z domu. Może to niekiedy i prawda, ale nie zawsze, a dobre byłoby tylko w komedyi.

W tej to nienawiści, w tem lekceważeniu, w tej chęci poniżenia rodzaju żeńskiego, szukać należy przyczyn, że kobiety stanowią najwybitniejszy element tragedyj Euripidesa i są zawsze na pierwszym planie. Można powiedzieć, że w charakterach kobiecych leży główna wartość i główna siła tragiczna Euripidesa. Ale poeta przedstawia nam przedewszystkiem słabe strony rodzaju żeńskiego. Nie spotykamy u niego tak pięknych i szlachetnych postaci jak Antygona lub Elektra Sofoklesa, lecz wprowadza on pierwszy raz na scenę chorobliwe objawy niepohamowanej żądzy czy nienaturalnej miłości jak Fedra, czy strasznej zemsty jak Medea i Hekuba, czy przewrotności i niewierności jak Helena. Wyjątek pod tym względem stanowią tylko dwie postacie kobiece Euripidesa tj. Alkestis i Ifigenia w Tauris.

Przypatrzymy się teraz bliżej niektórym bohaterkom Euripidesa.

Medea płonie niepohamowaną żądzą zazdrości i zemsty. Żądza ta ogarnia całą jej istotę i zagusza wszystkie inne uczucia, nawet najprostsze uczucie macierzyńskie, miłość do dzieci. I staje się coś przeciwnego naturze: oto matka wiedzona żądzą zemsty na niewiernym małżonku morduje własne swe dzieci.

Czy może namiętność ludzka być przedstawiona w bardziej tragiczny sposób? Jej nieszczęście a raczej jej przykry

¹⁾ Por. Athen. Deipn. XIII.

²⁾ Ἰππόλυτος q. 616—668.

los, niewierność (małżonka) Jazona wzbudziłaby może litość widza czy czytelnika, gdyby przynajmniej dzieci swych nie mordowała — ale morderstwo to przejmuje tylko grozą. A jakież ona przytacza pobudki na usprawiedliwienie swych czynów? Medea kończy długi monolog, w którym usprawiedliwia się ze swego postępowania, temi słowy:

πρὸς δὲ καὶ πεφύκαμεν
 γυναῖκες, ἐς μὲν ἑσθλ' ἀμυχανώταται
 κακῶν δὲ πάντων τέκτονες σοφώταται ¹⁾.

Poeta generalizuje tutaj zasadę fałszywą. Wady, które mogła mieć lub miała Medea przypisuje on całemu rodzajowi żeńskiemu. Jakież szlachetne i głębokie są w obec tego słowa Antygony Sofoklesa, kiedy na zarzut Kreonta, że Polyneikes był nieprzyjacielem ojczyzny, odpowiada:

οὗτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν ²⁾.

W zestawieniu tych dwu rysów poznać można stanowczą różnicę między obiema bohaterkami, czyli między pojęciami obu poetów.

Euripides przedstawia niepohamowaną żądzę, ale przedstawia ją więcej ze strony zewnętrznej; pobudki jego bohaterek są po największej części zmysłowe, bez wartości moralnej. Jego Medea nie uchyli się przed żadnym środkiem, aby tylko zadośćuczynić swojej żądzy zemsty, którą uważa za cel i której spełnienie ma jej przynieść spokój i zadowolenie wewnętrzne. Jest to kobieta zdolna do wszystkiego, tylko nie do szlachetnych uczuć. Po dokonaniu zemsty myśli o własnem ocaleniu i ratunku.

O ileż piękniejszą i szlachetniejszą postacią jest Dejanira Sofoklesa ³⁾! Ona także straciła miłość męża, a przynajmniej ma to przekonanie, widząc swą młodą, a piękną współzawodniczkę Jolę; jest więc równie nieszczęśliwą. Ale Dejanira nie ucieka się, jak Medea, z zazdrości do zemsty, nie chce zgubić

¹⁾ Μηδεια v. 406—408.

²⁾ 'Αντιγόνη v. 523.

³⁾ W Trachinkach.

Heraklesa, chce tylko odzyskać jego miłość i posyła mu szatę, która miała sprawić ten skutek. A kiedy się dowiaduje, że owa, szata nasiąknięta była krwią centaury Nessusa i że tak okropne męki sprawia Heraklesowi, boleść jej staje się niepokieszoną żaluje swego postępku, a nie znajdując ulgi w nieszczęściu sama sobie śmierć zadaje. Tamta pragnie się zemścić i znajduje rozkosz w tem uczuciu, ta pragnie podarunkiem odzyskać miłość męża. Tamta przez zemstę morduje własne dzieci, ta posyła mężowi talizman. Tamta po dokonaniu zbrodni myśli o własnem ocaleniu, ta sama sobie życie odbiera, choć zbrodni nie popełniła. Dla porównania z Medeą przytoczyliśmy Dejanirę Sofoklesa, choć to jedna ze słabych jego postaci, a to dlatego, że znajduje się w podobnem nieszczęściu, co bohaterka Euripidesa i różnica w przedstawieniu obu bohatererek w tem samem położeniu daje dokładny obraz pojęć i sposobu myślenia obu poetów. Euripides wyzyskuje wszelki moment, nie pomija żadnej sposobności, nie wzdryga się przed przesadą i okropnością, byle tylko zrobić efekt sceniczny, przerazić słuchaczy lub wzbudzić ich litość, Sofokles natomiast w charakterach bohaterów swoich unika wszelkiej przesady i nigdy nie wyzyskuje tragicznej sytuacji w sposób sztuczny.

Jego postacie nie działają nigdy na ślepo, pod pierwszym wrażeniem, ale wszystkie ich myśli i czyny są uzasadnione i mają swe źródło w głębokiej religijności i szlachetności duszy.

Równie wielką żądzą nie zazdrości, ale zemsty płonie Hekuba Euripidesa. Nieszczęśliwa małżonka Pryama znajduje się po zburzeniu Troi w niewoli u zwycięzców, jak sama w słowach wzruszających powiada:

τύραννος ἦν πότε', ἀλλὰ νῦν δοῦλη σέθεν
εὐπαις ποτ' οὔσα, νῦν δὲ γράυς ἀπαις θ' ἄμα
ἄπολις, ἔρημος, ἀθλιωτάτῃ βροτῶν¹⁾.

Z całego jej tak liczne potomstwa, o którego liczbie Homer niejednokrotnie wspomina, pozostaje jej tylko (pomijając Kasandrę) młodzianka córka Polyxena i syn najmłodszy Polydor, oddany na czas wojny dla bezpieczeństwa w opiekę trackiemu

¹⁾ Ἐκάζη, v- 809—811.

królowi Polymestorowi. Ale i tej ostatniej pociechy los jej nie oszczędził. Polyxena ma być zabita na ofiarę na grobie Achilleśa, a wkrótce potem, sługa przynosi ciało Polydora wyrzucone przez morze. Boleść i nieszczęście matki zmienia się w żądę zemsty, której wreszcie dokonuje. Z pomocą innych Trojanek pozbawia oczu Polymestora i dzieci jego morduje. Zemsta jej straszna ale też boleść jej była ogromna, którą zemstę ową tłómaczyła i usprawiedliwiała. I byłaby Hekuba postacią dla nas od innych sympatyczniejszą, gdyby był poeta nie obniżył jej wartości moralnej, dodając kilka dyssonansów. To głębokie uczucie macierzyńskie, które stawiało Hekubę nad innemi bohaterkami i zjednywało jej naszą litość i szacunek, zostało żądzą zemsty przyćmione. Oto matka chcąc pozyskać pomoc Agamemnona w dokonaniu swej zemsty, przedstawia mu, jakie to szczęście mieć taką niewolnicę jak Kassandra ¹⁾. Takie przedstawienie bohaterki sprzeciwia się nietylko jej uczuciu macierzyńskiemu, ale także uczuciu godności osobistej. Żadnej swojej bohaterki ani Eschil, ani Sofokles w ten sposób by nie poniżył. A prócz tego ta stara nieszczęściami złamana matka, zachowuje się przy końcu tak klótliwie, że daje słuszny powód do słów Polymestora:

κύων γενήσῃ πύρσ' ἔχουσα δέργματα ²⁾).

Obok tych postaci odznaczających się wielką siłą, nadzwyczajną potęgą namiętności, niższe miejsce zajmuje jego Elektra, a jest prawie karykaturą, jeśli ją porównamy z Elektrą Eschila i Sofoklesa.

Eschil i Sofokles dali swej bohaterce bardzo wiele męskiej wytrwałości, odwagi i hartu duszy. Myśli ona wprawdzie ciągle o zemście na matce za zamordowanie ojca i tę zemstę, a raczej wykonanie jej uważa za główny cel swego życia — ale pobudki jej postępowania są głębokie, pochodzą z religijności i z wielkiego przywiązania i miłości do pamięci nieszczęśliwego ojca, a z tęsknoty za bratem. Nie myśli ona o sobie i o swem bardzo przykrem położeniu, ale wszystkie jej uczucia, cała jej dusza zwrócona jest ku ojcu i bratu.

¹⁾ Έξάβη 828 n.

²⁾ Ibid. 125.

Euripides niechciał iść śladem swoich poprzedników. Jego Elektra jest kobietą zwykłą, której brak głębszych uczuć, a jej pamięć o ojcu i przywiązanie do brata nie pochodzą z głębi duszy, są więcej zewnętrzne i pozorne, niż prawdziwe. Nie znosi ona swego ciężkiego losu tak mężnie i z takim hartem jak tamte, lecz bezustannie skarży się i narzeka. A w skargach tych brzmi raczej nuta egoizmu, niż tęsknoty za bratem. Chciał widocznie poeta nakreślić postać prawdopodobniejszą i bardziej zbliżoną do rzeczywistości, ale chybił.

Córka Agamemnona wydana za wieśniaka i niosąca na ostrzyżonej głowie dzban wody, zajęta zwykłą pracą wieśniaczki i klócąca się z swym mężem — to postać, która daleką jest od ideału Sofoklesa, a nie działa ani na serce, ani na umysł. Że nienawidzi swej matki Klitemnestry, że ciągle myśli o zemście i z niecierpliwością wyczekuje brata Orestesa, z którymby wspólnie zemsty dokonała — to dobrze, bo jej tak każą myśleć i czynić jej przekonania religijne i petyzm dla prochów nieszczęśliwego ojca, ale Euripides nie przedstawił nam tych pobudek tak czystych i religijnych, ale raczej obdarzył swoją bohaterkę pobudkami egoistycznymi.

Klitemnestra jest kobietą złą — nie ulega najmniejszej wątpliwości, ale Elektra wyciąga z tego wnioszek ogólny i mówi:

γυναῖκες ἀνδρῶν, οὐ παίδων φίλαι ¹⁾.

jakżeby wszystkie kobiety były Klitemnestrami. A kiedy serce jej i przeczucie powinno ją było naprowadzić na myśl, że Orestes jest w pobliżu, oddala od siebie wszelkie przypuszczenia możliwości pod tym względem, nie chce wierzyć znakom znalezionym na grobie Agamemnona. Orest na widok matki waha się w swem postanowieniu ugodzenia mieczem w pierś matki, ale Elektra utwierdza go słowami:

μῶν σ' οἶκτος εἶλε, μητρὸς ὥς εἶδες δέμας ²⁾;

A kiedy już Orest dokonał morderstwa, to pierwszą myślą Elektry jest troska o byt dalszy i wobec świeżego jeszcze trupa matki mówi:

¹⁾ Ἠλέκτρα v. 265.

²⁾ Ibid. v. 966. Sofokles-Elektra 1415: παῖσον, εἰ σθάνεις διπλῆν.

τίνα γάμον εἶμι; τίς πόσις
μὲ δέξεται νυμφικᾶς ἐς εὐνάς¹⁾;

Z rozkazu Dioskurów zaślubia ją Pylades, ów wieśniak zaś, który był jej mężem, otrzymuje wynagrodzenie pieniężne.

O Helenie Euripidesa nie warto nawet mówić. W tragedyi pod jej tytułem jest kobietą nie złą, ale pospolitą, w innych tragediach natomiast przedstawia ją poeta jako kobietę złą i przewrotną.

Obok bohaterek już wymienionych, w których Euripides przedstawił z prawdziwie mistrzowską sztuką ogromną siłę namiętności mogącą przejąć czytelnika grozą lub przynajmniej sprawić ogromne wrażenie, niebrak u poety postaci kobiecych, wprawdzie bez głębszych namiętności, ale obdarzonych zato tak czystą miłością i tak wielkiem poświęceniem się, że stanowią zupełny kontrast z Medeą lub Hekubą. W przedstawianiu swoich bohaterek umiał także Euripides uderzyć w ton łagodny i spokojny. Umiał on odnaleźć w niektórych postaciach kobiecych ową słodczy charakteru, i przedstawić ją w sposób do łez wzruszający. Nie każda jego bohaterka jest «hic mulier».

Z tych postaci najwięcej naszej sympatii zyskuje sobie Alkestis, która z miłości poświęca się za swego małżonka Admeta, i chcąc mu przedłużyć życie, sama chce umrzeć. Jak w Medei i Hekubie jest więcej męski charakter, pelen silnej woli i wytrwałości w dokonaniu zemsty, tak tu znajdujemy samą kobiecość, pełną miłości i poświęcenia. Postacią tą zbliża się Euripides do swoich wielkich poprzedników ze względu na wartość moralną bohaterki, na jej głęboką miłość i szlachetność uczuć, ale nie doprowadził jej do tej wyżyny charakteru, na jakiej znajduje się np. Antygona Sofoklesa.

Piękną postacią jest także Ifigenia, nie wznosi się jednak wysoko pod względem charakteru, a porównaćby ją można z drugorzędnymi postaciami Sofoklesa. Bo kiedy owa młodziutka w Aulis ma ginąć dla przebłagania Diany, to przejmuje ją strach przed śmiercią i prosi ojca o darowanie jej życia. Nie rozumie ona, że poświęcenie się dla ojczyzny jest rzeczą chwa-

¹⁾ Ibid. 1199.

lebną, a śmierć dla niej bohaterską — nie ma mocy ducha, aby tę ofiarę ponieść, lecz usprawiedliwia się słowami, którychby żadna bohaterka Sofoklesa, ani Eschila nie powiedziała, a które dokładnie wyrażają wartość jej charakteru:

κακῶς ἤν' κρεῖσσον, ἢ θανεῖν καλῶς ¹⁾).

Usprawiedliwia ją tylko jej młodość. Nie podnosząc tutaj wcale kwestyi autentyczności tej tragedyi zauważyć musimy, że w przedstawieniu tej postaci zachodzi mnóstwo sprzeczności. Dodamy tylko, że już Arystoteles podniósł wątpliwość mówiąc: że Ifigenia błagająca wcale nie podobna do poświęcającej się ²⁾).

Więcej doskonałą jest Ifigenia druga, w Taurydzie, może jedyna u Euripidesa postać kobieca z charakterem wyższym nad zwykły poziom niepospolitym.

Pozostaje nam jeszcze Andromache. Znana osobistość Homerowa otoczona jest pewną aureolą szacunku i współczucia jako małżonka Hektora.

Ale kiedy Euripides każe jej mówić zdania odpowiedniejsze w ustach Medei jak:

πολλὰς ἂν εὖροις μηχανάς· γυνή γάρ εἰ ³⁾).

albo słowa: τοσοῦτόν ἐσμεν ἀνθρώποις κακόν ⁴⁾).

to owa aureola pryska, a mamy przed sobą zwykłą kobietę, nie różniącą się w niczem od innych.

A prócz tego jeszcze jeden rys charakterystyczny:

Słowa:

ἐμπέφυκε γὰρ

γυναιξί· τέρψις τῶν παρυσσώτων κακῶν ⁵⁾).

charakteryzują doskonale kobiety Euripidesa. Uczucia ich, jakkolwiek nieraz bardzo gwałtowne, nie są głębokie, nie są zespolone z ich istotą, lecz przechodzą łatwo z jednego przedmiotu na drugi; dlatego w nieszczęściu znajdują zawsze jakąś pociechę. Kobiety Eschila i Sofoklesa są niepocieszone, czyli uczucia ich są głębokie, niezmiennie.

¹⁾ Ἰφιγένεια ἢ ἐν Ἀλλίδι w. 1242.

²⁾ Por. W. Schlegel w dziele cytow. I str. 246.

³⁾ Ἀνδρομάχη v. 85.

⁴⁾ Ibid. 273.

⁵⁾ Ibid. 93.

Euripidesa pojęcie i przedstawienie charakterów kobiecych ocenił krótko, ale dokładnie W. Schlegel temi słowy:

»In der ganzen Art des Euripides die Frauen zu schildern, sieht man zwar viel Empfänglichkeit, selbst für die edleren Reize weiblicher Sittsamkeit, aber keine wahre Achtung¹⁾.

IV.

Mniej szczęśliwy jest Euripides w pojęciu i przedstawieniu męskich charakterów. Żaden z jego bohaterów nie dorównywa podniosłości i szlachetności bohaterów Sofoklesa lub Eschila. Ich upodobania, ich kaprysy i egoizm to są czynniki, które głównie rządzą ich myśleniem i czynami, a brak im, jak i postaciom kobiecym, głębszych pobudek moralnych, brak im religijności i uszanowania dla bogów. Poeta wierny swoim przekonaniom chciał wlać w swoje postacie nowego ducha czasu i porobił z nich sofistów i retorów nie wierzących, a często bluźniących bogom.

Agamemnon²⁾ jego bardziej ceni swoje znaczenie między ludźmi, niż swoją wartość moralną. To też z obawy, by nie stracić swego stanowiska, nie waha się odmówić prośbie Hekuby, choć jest przekonany o słuszności tej prośby. Nie jest to ów Agamemnon wielki, potężny, zwycięski, gardzący pozorami, jakiego nam przedstawił Eschil.

Gorszy jeszcze sąd musimy wydać o Menelausie Euripidesa. Spotykamy go w kilku tragediach³⁾, ale zawsze to postać pozioma, której brak podnioslejszego uczucia i podnioslejszej myśli.

Działanie swoje zazwyczaj zle usprawiedliwiają postacie Euripidesa zawsze jakiemiś zdaniem sofistycznymi. Eteokles Eschila wierzy, że przeznaczenie spełnić się musi i dlatego idzie do walki, ale Eteokles Euripidesa nie wie o woli bogów, dla niego najwyższym prawem jest jego własna wola i chęć władzy. Nie mówi on też jak tamten:

¹⁾ W cytow, dziele I str. 24.

²⁾ W tragedyi 'Εκάζη.

³⁾ W Tragedyach: 'Ελένη, 'Ορέστης, 'Ανδρομάχη, 'Ιφιγένεια ή εν Αβύδω, Τρωάδες.

ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα κάρτ' ἐπισπέρχει θεός

poddając się zupełnie wyższej potędze boskiej, ale nie waha się powiedzieć:

εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ, τυραννίδος πέρι
καλλιστον ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών ¹⁾,

Zdania tego miał często używać Cezar chcąc usprawiedliwić swą żądzę władzy.

Bohaterom Euripidesa, brak także głębszej religijności. Bogów uznają i szanują wtedy tylko, kiedy ci bogowie zaspokajają ich życzenia i obdarzają ich dostatkiem i szczęściem. A jeżeli tego nie czynią, to nie wahają się wyrzucać im ich wad, jak to uczynił Jon ²⁾, albo bluźnić im w nieszczęściu, jak to uczynił Amfitryon, kiedy mówił:

ἄμαθ' ἔϊ τις θεός, ἣ δίκαιος οὐκ ἔφους ³⁾,

albo sam Herakles, który nie bardzo wierzy w ich istnienie:

δεῖται γὰρ ὁ θεός, εἴπερ ἔστ' ὄντως θεός,
οὐδενός· ἀοιδῶν οἷδε δούσθηνοι λόγοι ⁴⁾.

Jakże wobec tych słów bluźnierstwa i lekceważenia, wątpliwości i obojętności odbija owa głęboka religijność i cześć dla bogów u bohaterów Eschila i Sofoklesa. Takich słów, jak powyższe daremnobyśmy w ich utworach szukali, nie znajdziemy nigdzie ani bluźnierstwa, ani wątpliwości, ale słowa pełne szacunku.

Jedyną doskonałą postacią u Euripidesa jest Tezeusz. Ale Tezeusz występuje w jego tragediach jako personifikacya Aten, a więc złym być nie może; poeta z rozmysłem i z uczuciem patryotycznym pozostawił Tezeuszowi wszystkie jego właściwości jako bohatera narodowego Ateńczyków.

Jest on pełen szlachetności, poświęcenia się, przyjaźni, jednym słowem mieści w sobie wszystkie cnoty i zalety.

¹⁾ Φοίνισσαι v. 524 n.

²⁾ Ἰων v. 436,

³⁾ Ἑρακλῆς μαινόμενος v. 347.

⁴⁾ Ἑρακλῆς μαινόμενος v. 1345.

Przypatrzmy się teraz bliżej niektórym bohaterom Euripidesa.

Orest jego jest nieszczęśliwy i czuje wyrzuty sumienia — popełnił straszną zbrodnię a jakkolwiek pamięć na ojca skłoniła go do tego, to jednakże spokoju znaleźć nie może. Czuje on dobrze, że za zabójstwo matki musi ponieść jakąś karę.

I tu rozchodzą się drogi obu poetów Eschila i Euripidesa. Eschil znalazł prawdziwie wielki i wzniosły sposób wyrwania swego bohatera z nieszczęśliwego położenia. Orest jego ucieka przed furyami do świątyni i oddaje się w opiekę Apollinowi. Nie narzeka on, nie bluźni, ale się usprawiedliwia i prosi boga o litość i ratunek. Czuje on dobrze, że ludzie w tem położeniu nicby mu nie pomogli, bo nie są w stanie usunąć wyrzutów sumienia, które nurtują duszę człowieka po złym uczynku. To też Orest Eschila chroni się pod opiekę bogów. Apollo wyprowadza go z świątyni i rozkazuje mu schronić się do Aten. Duch zamordowanej Klitemnestry budzi śpiące furye, które dopędzają Oresta, ale on znajduje się już u stóp Ateny. Odbywa się sąd i wyrokiem bogini Orest zostaje uwolniony od wyrzutów sumienia.

Jak pięknie uwydatniony tu cały nastrój moralny akcyi dramatycznej i Oresta! Mamy tu pojęcia zbliżone do pojęć chrześcijańskich, że pokutą i modlitwą maże się wszystkie winy. To też Orest Eschila jest postacią bardzo podniosłą i budzi w duszy czytelnika żywe współczucie.

Euripides poszedł inną drogą. Podczas gdy bohater Eschila szukał pomocy i ocalenia u bogów, Orest Euripidesa ufa więcej w pomoc ludzką. Z tego powodu tworzy się chaos pojęć egoistycznych, z których nie ma wyjścia. Orest pokłada całą nadzieję w stryju swoim Menelausie, od którego spodziewa się pomocy i obrony przeciw wyrokowi Argiwów. Łatwo się domyśleć, że Menelaus pomocy mu nie daje, lecz opuszcza go w chwili najkrytyczniejszej. I w tem poznać można zaraz sztukę dramatyczną Euripidesa. Jakżeby jego Menelaus mógł dotrzymać słowa i bronić swego bratanka? W takim razie nie mielibyśmy tylu scen nadzwyczaj tragicznych, które zaraz następują: dla jednego efektu scenicznego nie waha się Euripides poświęcić całej wartości człowieka. Orest opuszczony przez najbliższych

wpada wściekłość, pragnie zemsty. Chce zabić Helenę sprawczynią wszystkiego złego, lecz ta znika nagle. Zwraca się więc przeciw Hermionie i już trzyma miecz nad jej głową, kiedy w tem okropnem położeniu zjawia się wreszcie Apollo, każe mu poślubić Hermionę i wszystko kończy się jak najlepiej. Gdyby nie ten «deus ex machina» nie wiadomo, co by się dalej stało, jakby poeta węzeł dramatyczny rozwiązał. Orestes Euripidesa — to obraz zwykłego człowieka w położeniu trudnem, bez wyjścia. Nic też dziwnego, że nie znajdując w duszy swej żadnego środka na złagodzenie wyrzutów sumienia i zapomniawszy o bogach, kroczy na drodze zbrodni. Tylko — to nie powinien być Orest zwłaszcza po Eschilowym — a jeżeli poeta takim go sobie przedstawiał, to lepiej było o nim zamilczeć, a nie robić go bohaterem tragedyi.

Jak Orest jest wspólnym bohaterem Eschila i Euripidesa, tak znów wspólnym bohaterem Sofoklesa i Euripidesa jest Herakles. Sofokles ubrał w formę dramatyczną podanie o Heraklesie i Dejanirze w Trachinkach, Euripides podanie tebańskie o szaleństwie Heraklesa w tragedyi: Ἡρακλῆς μαινόμενος. W obu tragediach, jakkolwiek opartych na różnych podaniach znajdujemy postać tego samego Heraklesa — herosa. Jest to bohater narodowy Hellenów, a kult jego przeszedł ze szczepu doryckiego na wszystkie inne szczepy i wytworzył wielką ilość różnorodnych podań ¹⁾.

Ale Herakles — to przedstawiciel siły fizycznej człowieka, a raczej przewagi tej siły fizycznej nad władzami umysłowemi. Nie wiemy, czyby potrafił rozwiązać zagadkę Sfinksa, ale wiemy, żeby maczugą swoją potrafił uwolnić Teby od potwora. To też i sztuki plastyczne nie przedstawiają go sobie inaczej jak z maczugą lub przy wykonywaniu owych sławnych dwunastu prac. Wskutek tego nie nadaje się on, jak niektórzy krytycy zauważyli ²⁾ do tragedyi, tem mniej na bohatera, ale raczej do dramatu satyrycznego z tym charakterem, z jakim go Euripides przedstawia w Alkestis.

¹⁾ Por. Wilamowitz-Moellendorf: Euripid. Herakles t. I.

²⁾ Tamże str. 150 n.

Herakles z tragedyi jest indywidualnym wytworem Euripidesa. Traci on trochę ze swej bohaterskości w pierwszej części poematu.

Na widok żony i dzieci w nędzy i uciśnieniu wzbiera jego uczucie ojcowskie i wybucha potokiem tak czulego powitania, że dziwnem się wydaje w ustach bohatera-silacza. A kiedy dzieci trzymają się jego szat z obawy, aby go znowu nie stracić — to cieszy się, że przyszedł jeszcze na czas, aby je wyrwać z nieszczęśliwego położenia i dodaje:

καὶ γὰρ οὐκ ἀναίνομαι
θεράπειμα τέκνων. πάντα τ' ἀνθρώπων ἴσα.
φιλοῦσι παῖδας οἱ τ' ἀμείνονες βροτῶν
οἱ τ' οὐδὲν ὄντες. γρήμισι δὲ διάφοροι
ἔχουσιν, οἱ δ' οὐ· πᾶν δὲ φιλότεκνον γένος ¹⁾).

Zauważyć musimy, że poeta dając Heraklesowi tyle uczucia ojcowskiego i wkładając w usta jego powyższe słowa, poświęcił coś z jego legendowych właściwości jako człowieka-silacza. Uczynił on to może z zasady, wierny swoim zapatrywaniom i przekonaniom, mianowicie w chęci zbliżenia swoich nawet mitycznych bohaterów do miary zwyczajnej, a może dla efektu scenicznego, żeby po tem serdecznem powitaniu zamordowanie dzieci tem tragiczniejszem się wydało. W każdym razie ten rys charakterystyki Heraklesa bardzo jest udany. Następuje jego szaleństwo i zabicie dzieci i żony — potem za sprawą Ateny głęboki sen, po którym budzi się i poznaje z przerażeniem, czego dokonał w szaleństwie. Tutaj spotykamy znowu owego Heraklesa z pierwszej części tragedyi. Boleść jego, żal i rozpacz ogromne i śliczne przedstawione. Z razu chce sobie życie odebrać. Przeszkadza mu Tezeusz, który zjawia się na scenie, by go pocieszyć i ratować i rzeczywiście okazuje mu tyle prawdziwej i szczerzej przyjaźni, że odwodzi go od zamiaru. Są to najpiękniejsze karty w całej tragedyi. Z jednej strony boleść ogromna i rozpacz, z drugiej przyjaźń i poświęcenie. Herakles narzeka na swój los, który kazał mu tak wielkie trudy ponosić, a zato żadnej nagrody

¹⁾ Ἡρακλῆς μαινόμενος w. 632—636.

mu nie daje, tylko nieszczęście i boleść i bluźni przeciw Jowiszowi ¹⁾.

Pociągnięty jednakże uczuciem wielkiej przyjaźni ze strony Tezeusza, daje mu się powodować i prowadzić do Aten. Odchodząc żegna się z dziećmi zabitemi, z żoną i ojcem bardzo czule ²⁾, wreszcie wybucha płaczem, i ten heros, ten półbóg, ten silacz przyznaje się do swej słabości ³⁾. Czy mogą pojęcia Euripidesa święcić większy tryumf jak w przedstawieniu tej postaci?

Zachęcony przykładem Euripidesa napisał Sofokles Trachinki. Jego Herakles jest ten, czem według podania być powinien. Znajduje on się ciągle na obczyźnie i tylko przez posłów dowiadujemy się o jego czynach. Dopiero na końcu tragedyi pojawia się wśród okropnych męczarni, które mu sprawia szata posłana przez Dejanirę. Dowiaduje się o całej prawdzie i tu boleść fizyczna miesza się z boleścią moralną. Wreszcie każe synowi Hyllosowi poślubić Jolę, a siebie spalić żywcem na stosie. Kończy więc po bohatersku.

Przyznajemy, że Herakles Euripidesa ma w sobie więcej głębokiego uczucia i jest pojęty więcej po ludzku, niż Herakles Sofoklesa, ale ten jest wzięty z podania i przedstawiony w tragedyi bez żadnych zmian w charakterze. A chociaż w cierpieniu jego odzywa się czasem słabość natury ludzkiej, jednak z powodu śmierci bohaterskiej bardziej zasługuje na to, aby go bogowie między siebie przyjęli, niż Herakles Euripidesa, który odchodzi w spokoju oparty na ramieniu przyjaciela.

O ileż wznioślejszą i prawdziwie tragiczną postacią jest Prometeusz Eschila! Ile nadludzkiej potęgi i mocy ducha, a dumnej wytrwałości w cierpieniu potrafił poeta wlać swemu bohaterowi?

Zdaniem naszym jest to najpotężniejszy i najszlachetniejszy bohater w tragedyi greckiej.

Nastrojem i czystością charakteru jak powagą przedstawienia zbliża się Euripides do poprzedników w tragedyi Ἰππόλυτος. Hippolit Euripidesa jest postacią idealną, mało zbliżoną

¹⁾ Ἡρακλῆς μαινόμενος w. 1236 i 1314—1319.

²⁾ Tamże 1332—1367.

³⁾ Tamże 1390.

do rzeczywistości, dlatego niektórzy krytycy francuscy ¹⁾ zrozumieć jej nie mogli. W. Schlegel ²⁾ powiada, że Hippolit jest tem w poezyi, czem Apollo watykański w rzeźbie.

Chciał poeta w Hippolicie przedstawić ideał pięknego młodzińca nieposzlakowanej czystości gardzącego ponętą miłości, a oddającego cześć tylko Dianie. Charakter ten przeprowadził poeta z rzadką jednolitością aż do końca tragedyi. Jest to jednak postać, która nieda się porównać z żadną u poprzednich tragików, a tylko sposobem pojęcia i przedstawienia zbliża się do nich.

Patin ³⁾ stara się znaleźć podobieństwo Hippolita do Edypa Sofoklesa, ale podobieństwo to ogranicza się tylko do tego, że obaj są ofiarą wrogiego przeznaczenia.

Hippolit jest najpiękniejszą postacią męską Euripidesa — poeta umiał myśli swe wcielić w słowa i zachować jednolitość jego charakteru. Obdarzył go zaś charakterem silnym nieugiętym, zdolnym znieść raczej wszystko, niż wyrzec się swej myśli, swej zasady, zdolnym dla swego przekonania życie oddać w ofierze, niż zmienić je za jakąbądź cenę.

Ale obok tych zalet tak rzadkich u Euripidesa, obok całej sumy rysów dodatnich, znajdują się właściwe naszemu poecie oddźwięki ujemne, które wartość moralną i charakter bohatera obniżają. Znane są powszechnie słowa Hippolita, które u rozmaitych uczonych rozmaite znalazły tłómaczenia i w starożytności już wywołały różne opinie. Słowa:

ἡ γλῶσσ' ὀμῶμοχ' ἡ δὲ φρήν ἀνώμοτος ⁴⁾.

pozostaną zawsze plamą na nieskazitelnym zresztą charakterze bohatera. Zdanie takie schlebia złym skłonnościom ludzi, prowadzi do upadku moralności.

O Jonie Euripidesa nie możemy nic pochlebnego powiedzieć. Nie jest on ani większy, ani szlachetniejszy od zwykłych ludzi,

¹⁾ La Harpe: Lycée, Commentaire sur Racine, Geoffroy: Cours de litterature dramatique.

²⁾ Comparaison entre la Phedre de Racine et celle d'Euripide.

³⁾ Etudes critiques sur l. trag. grecs t. II. 307.

⁴⁾ Ἰππόλυτος w. 612.

a już wcale równać się nie może z żadnym bohaterem poprzednich tragików. Charakter jego nie jest jednolity, zmienia on często swoje przekonanie pod wrażeniem poszczególnych zdażeń, z których się składa tragedia. Ale zrobić musimy jedną uwagę. Kiedy Edyp Sofoklesa stara się wszelkimi sposobami wykryć swych rodziców, to Jon przeciwnie boi się mówiąc:

εἰ γάρ με δοῦλη τυγχάνει τεκοῦσα τις,
εὐρεῖν κακίον μητέρ' ἢ σιγῶντ' ἔσθ' ¹⁾.

Wogóle w charakterze bohaterów Euripidesa pierwiastki złe i dobre są tak ze sobą pomieszane, że tworzą gmatwaninę wad i zalet. U niektórych bohaterów występują silniej zalety, u innych zaś (a takich jest więcej) wady. Nie spotykamy natomiast ani jednej postaci (z wyjątkiem Tezeusza) z charakterem zupełnie czystym i jasnym. Nie rzadko też poeta stara się obudzić litość i współuczucie widzów dla swoich bohaterów zewnętrzzną ich postać. Pojawiają się u niego ludzie w łachmanach ²⁾, a starcy narzekają na brzemię starości i chwiejnym krokiem chodzą po scenie.

Aristofanes nieraz w komediach swoich genialnym dowcipem wyśmiał ten sposób pojęcia i przedstawienia bohaterów tragedyi.

V.

Staraliśmy się wykazać sposób pojęcia i przedstawienia bohaterów Euripidesa, jak również różnicę, jaka zachodzi pod tym względem między nim a poprzednikami. Porównanie to wypadło na niekorzyść Euripidesa. Już starożytni i współcześni uznali wyższość Sofoklesa, a widzowie w teatrze nieraz dawali uczuć swoje niezadowolenie. I tak opowiadają ³⁾, że w tragedyi Bellerophon bohater jego wysławiał bogactwo, przenosił je nad wszystkie uciechy rodzinne i rzekł: «Jeżeli Afrodyta błyszczy jak złoto, to zasługuje na miłość ludzi.» Słuchacze oburzeni chcieli ukamienować aktora i poetę, gdy ten wyszedł

¹⁾ Ἦων w. 1382 i n.

²⁾ Jak Menelaus w tragedyi Ἑλένη.

³⁾ Zob. W. Schlegel cytow. dzieło I. 211.

na scenę i powiedział: «Czekajcie tylko końca, jemu to nie ujdzie na sucho.» Gdy Ixion jego zanadto bluźnił przeciw bogom i czyniono wymówki Euripidesowi, miał się tłumaczyć w ten sposób, że przecie za to Ixion został ukarany.

Różnicę między Euripidesem a Sofoklesem co do pojęcia i przedstawienia bohaterów określił najlepiej sam Sofokles. Czytamy bowiem u Aristotelesa ¹⁾: οἷον καὶ Σοφοκλῆς ἔφη αὐτὸς μὲν, οἷους δὲ ποιεῖν, Εὐριπίδην δὲ οἷοι εἶσιν. Sofokles w tragediach swoich, przedstawiał bohaterów, jakimi być powinni, Euripides natomiast przedstawiał ludzi, jakimi byli za jego czasów. Potężne i nieugięte postacie Eschila, a jeszcze więcej idealne Sofoklesa były i pozostaną wzorem do naśladowania, podczas gdy Euripides charakterami bohaterów swoich, schlebia złym instynktom ludzi i prowadzi do zepsucia — Sofokles postaciami swemi, jeżeli wolno nam ująć w syntezę myśl przewodnią jego tragedyj, mówi do społeczeństwa: Patrzcie, słuchajcie i uczcie się, jakimi być powinniście. Pamiętajcie, że główną podstawą szczęścia i powodzenia jest wiara w bogów, których trzeba czcić i szanować. Jeżeli spotka was nieszczęście nie z waszej winy, to znoście je mężnie, z poddaniem się, bez szemrania z przekonaniem, że taka jest wola bogów. Po bogach wężły rodzinne powinny być wam najdroższe. Miłujcie waszych rodziców, kochajcie wasze dzieci, niech brat wspiera siostrę, a siostra brata. Bądźcie posłuszni władzy sprawiedliwej, jeżeli się tylko nie sprzeciwia waszym obowiązkom względem bogów i rodziny. Nie przysiegajcie fałszywie, bo każdego krzywoprzysięcę spotka surowa kara. Obietnic danych waszym współobywatelom dochowujcie. Bądźcie mężni, szlachetni, uczciwi, a bogowie o was nie zapomną.

Oto prawdziwy nauczyciel swego społeczeństwa!

Posłuchajmy teraz, co mniej więcej mówi Euripides postaciami swemi do społeczeństwa:

¹⁾ Poet. XXV.

W bogów trzeba wierzyć — to prawda — tak nas nasi przodkowie nauczili i tak jeszcze dziś ludzie bogobojni mówią, ale ostatecznie ci bogowie nieraz popełniają złe czyny, a czasem są nam wprost nieżyczliwi. Nie mamy zatem obowiązku być im tak bardzo wdzięcznymi i czcić ich za to, że nam zsyłają złe. Przecież najpierwszem prawem człowieka jest własne jego szczęście, własne jego przyjemości i namiętności. W imię tego prawa wolno oszukiwać, kłamać, krzywoprzysięgać, nie dotrzymać obietnic, jeżeliby to miało nam samym przynieść szkodę. Czy zresztą warto myśleć o kim innym zamiast o sobie samym — a jakaż za to nagroda? Wprawdzie zdarzały się niegdyś wypadki wielkiego poświęcenia się, jak to uczyniła n. p. Alkestis, Makaria lub Ifigenia, ale wogóle to wypadki sporadyczne, które z pewnością nie wielu zachęcą do naśladowania. Zresztą widzieliście w moich tragediach, że szlachetność i dobre uczynki nie zawsze się oplacają, natomiast zbrodnia często uchodzi płazem i daje szczęśliwe życie. Widzieliście, że Helena, która była przyczyną tylu nieszczęść i zdradziła męża, ostatecznie uniknęła wszelkiej kary. A Orestes, czy po zbrodniach¹⁾ swoich nie uszedł cało? Z drugiej strony widzieliście, że tak szlachetny i nieposzlakowany młodzieniec jak Hippolit poniósł niezasłużoną karę. A za tem, czy warto w takich warunkach być cnotliwym, poświęcać się dla drugich, a zapominać o sobie i o własnem szczęściu.

Z tego porównania okazuje się bardzo widocznie, o ile wyższym był Sofokles w pojęciu swoich bohaterów i w przedstawieniu ich na scenie. To też już współczesni uznali jego wyższość nad Euripidesem i oddali mu palmę pierwszeństwa. Liczne jego zwycięstwa na igrzyskach i pierwsze nagrody są tego niezbitym dowodem. Wszak Euripides na 130 tragedij otrzymał tylko 5 razy pierwszą nagrodę. Wprawdzie zwolennicy nowego kierunku w literaturze podziwiali Euripidesa

¹⁾ Według pojęć Euripidesa, Orestes zabijając matkę, popełnił zbrodnię dobrowolnie. Inaczej sądził Eschil i Sofokles, którzy mieli silną wiarę w konieczność przeznaczenia, jak to wyżej wykazaliśmy.

i uczyli go się na pamięć, a następne pokolenia kształcili się głównie na jego tragediach i starały się je naśladować — ale było to właśnie zepsucie smaku i upadek literatury. Nowsi uczeni przywrócili Sofoklesowi należną mu cześć i wyższość nad Euripidesem i bardzo słusznie.

Stanisław Pardyak.

GRONO NAUCZYCIELI

przy końcu roku szkolnego.

1. **Leon Kulczyński**, c. k. radca rządu i dyrektor w VI r., kawaler orderu Fr. Józ., dr. fil., docent Uniw. Jagiell., członek Kom. Akademii Um. krak. do badań hist. literatury i oświaty w Polsce, członek komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli w gimnazyjach i szkołach realnych i członek Rady szkolnej okręgowej miejskiej.
2. **Jan Bielawski**, dr. med., rzecz. naucz. gimnastyki obowiązkowej; gimn. VIIIa+b, VIIa+b, VIa+b, Va+b, IVa+b, IIIa+b, 24 g. w tyg.
3. **Jan Bryl**, prof. w VIII r., zaw. gab. archeol. gosp. VIa; j. łac. VIIa, Va; j. grec. w VIa; 16 godz. w tyg.
4. **Jan Czubek**, c. k. radca szkolny, członek-korespondent Ak. Um. krak., prof. w VII r.; na urlopie.
5. **Andrzej Gąsioroski**, prof. w VIII r., zawiadowca bibl. naucz., gosp. VIIIa; j. łac. VIIIa+b, grec. VIb; 15 g. w tyg.
6. **Waleryan Heck**, prof. w VIII r., członek Kom. hist. Akad. Um. krak., czł. kom. egz. dla szkół wydz., zaw. zbioru map, gosp. VIb; hist. i geogr. VIa+b, Va+b, nadto kierował nauką hist. w IIIa; 17 godzin w tyg.
7. **Juliusz Ippoldt**, prof.; zaw. bibl. uczniów (dział niem.), j. niem. VIIIb, VIIb, II; proped. VIIIa+b, VIIa+b; 21 g. w tyg.
8. **Stanisław Jaworski**, prof. w VII r., gosp. VIIIb; mat. VIIIb, VIIb, VIa+b; fiz. VIIIb, IVb; 17 g. w tyg.

9. **Ks. Mateusz Jeż**, prof., exhortator dla kl. I—IV, zaw. zbioru książek szk. dla młodz. uboższej; rel. VIIa+b, Va, IIIa+b, II, Ia+b; 16 g. w tyg.
10. **Stanisław Kozłowski**, prof., dr. fil.; hist. i geogr. VIIIa+b, VIIa+b, nadto kierował nauką hist. w IIIb i II; 19 g. w tyg.
11. **Ignacy Kranz**, prof. w VIII r., zaw. gab. fiz.; mat. VIIIa, VIIa; fiz. VIIIa, VIIa+b, nadto kierował nauką mat. w IIIa; 17 g. w tyg.
12. **Kazimierz Nitsch**, prof., dr. fil., czł. Kom. język. Akad. Um. krak.; na urlopie.
13. **Stanisław Pardyak**, prof., gosp. VIIb; j. łac. VIIb; grec. VIIIa, VIIb, Vb; 19 g. w tyg.
14. **Jan Pawliśa**, prof. w VII r., gosp. Va; j. łac. VIb; grec. VIIIb, Va; 16 g. w tyg.
15. **Ignacy Stein**, naucz., zaw. bibl. uczniów (dział polski); j. pol. VIIIa+b, VIIa+b. nadto kierował nauką j. pol. w VIa;
16. **Adolf Stylo**, prof., gosp. VIIa; j. grec. VIIa, IIIa; niem. VIIIa, VIIa, nadto kierował nauką j. niem. w IVa; 21 g. w tyg.
17. **Jan Śnieżek**, prof., czł. Kom. fizyogr. Akad. Um. krak., zaw. gab. hist. nat., gosp. Vb; mat. Va+b, hist. nat. VIb, Vb, IIIa, Ic; nadto kierował nauką hist. nat. w II; 18 g. w tyg.
18. **Władysław Błaszkievicz**, z. n.; gimn. IIa, Ia+b+c; 8 g. w tyg.
19. **Stanisław Bełzowski**, z. n., gosp. IVa; j. pol. Ia, hist. i geogr. IVa, Ib; 10 g. w tyg. (zmniejszona ilość godzin).
20. **Ks. Antoni Bystrzonowski**, z. n., dr. teol. i fil., exhortator dla kl. V—VIII; rel. VIIIa+b, VIa+b, Vb, IVa+b, Ic; 16 g. w tyg.
21. **Zygmunt Kawecki**, z. n.; j. niem. VIb, Vb, Ia+b; 20 g. w tyg.
22. **Józef Leśniak**, z. n., gosp. II; j. łac. II; 8 g. w tyg. (zmniejszona ilość godzin).
23. **Jan Liszka**, z. n., gosp. Ia; j. łac. IVa, Ia; j. niem. Ic, mat. Ia, fiz. IVa; 26 g. w tyg.
24. **Ks. Władysław Macheta**, z. n., gosp. IIIa; j. łac. IIIa, grec. IVa+b; pol. Va; 17 g. w tyg.
25. **Józef Maurer**, z. n., j. pol. VIb, Vb, IVb; 9 g. w tyg. (zmniejszona ilość godzin).
26. **Jan Piotrowski**, z. n.; na urlopie

26. **Michał Sęk**, z. n., j. łac. VIa; pol. IIIa; 9 g. w tyg. (zmniejszona ilość godzin).
28. **Ludwik Sikora**, z. n.; gosp. Ic; j. łac. IIIb, pol. IVa, IIIb, geogr. Ic; mat. II, Ib+c; 24 g. w tyg.
29. **Roman Smalárz**, z. n., gosp. IVb; j. łac. Vb, IVb, Ic, pol. II; 23 godz. w tyg.
30. **Bronisław Szuba**, z. n.; gosp. IIIb; mat. IVa+b, IIIb, hist. nat. VIa, Va, IIIb, Ia+b; 19 g. w tyg.
31. **Wilhelm Urbanicki**, z. n.; j. niem. VIa, Va, IVb, IIIa+b; 20 g. w tyg.
32. **Herkulan Weigt**, z. n.; j. grec. IIIb, geogr. Ia, 8 g. w tyg. (zmniejszona ilość godzin).
33. **Stanisław Weiner**, z. n.; gosp. Ib; j. łac. Ib; pol. Ib+c, hist. IVa 18 g. w tyg.

Praktykanci:

34. **Franciszek Fuchs**, hist. i geogr. IIIa; 3 g. w tyg.
35. **Adolf Jaślar**, hist. nat. II; 2 g. w tyg.
36. **Maryan Koziółkowski**, hist. i geogr. II; 4 g. w tyg.
37. **Władysław Michalski**, mat. IIIa; 3 g. w tyg.
38. **Jan Piątek**, j. niem. IVa; 4 g. w tyg.
39. **Michał Staroń**, hist. i geogr. IIIb; 3 g. w tyg.
40. **Juliusz Trzeciński**, j. pol. VIa, 3 g. w tyg.

Przedmioty nadobowiązkowe.

1. **Stanisław Bełzowski**, j. w., hist. kraju rodz. IVa; 1 g. w tyg.
2. **Walenty Dec**, nauczyciel nadetat., śpiew; 4 g. w tyg.
3. **Waleryan Heck**, j. w., hist. kraju rodz. VIa+b, IIIa; 3 g. w tyg.
4. **Stanisław Kozłowski**, j. w., hist. kraju rodz. VIIIa+b, VIIa+b, IIIb; 5 g. w tyg.
5. **Józef Leśniak**, j. w., kaligrafia II, Ia+b+c; 2 g. w tyg.
6. **Henryk Nennel**, naucz. nadet., stenografia; 2 g. w tyg.
7. **Paweł Rongier**, naucz. nadetat., j. francuski; 6 g. w tyg.
8. **Stanisław Tondos**, artysta-malarz, naucz. nadetat., rysunki; 6 g. w tyg. (W zastępstwie od 26/11 1903 Michał Pocięcha, art. mal.)
9. **Stanisław Weiner**, j. w., hist. kraju rodz. IVb, 1 g. w tyg.

ROZKŁAD NAUK.

KLASA I.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Katechizm katolicki.

Język łaciński. 8 godz. tyg. Na podstawie Ćwiczeń Steinera i Scheindlera: odmiana prawidłowa imion i czasowników; ważniejsze przyimki i spójniki; ćwiczenia w tłumaczeniu z polskiego na łaciński język i odwrotnie. Elementarne wiadomości stylistyczne. Ustne ćwiczenia po łacinie na podstawie materiału znanego i przerobionego. Na pamięć kilkadziesiąt przysłówi i przypowieści. Od listopada co tydzień zadanie szkolne ($1\frac{1}{2}$ godz.): w II. półroczu także domowe.

Język polski. 3 godz. tyg. Elementarna nauka o zdaniu pojedynczym i złożonym; elementarna nauka odmiany imienia i słowa; niektóre zasady głosowni; nadto poznawanie części mowy i przygodna nauka składni i interpunkcyi. Wyraziste czytanie ustępów prozaicznych i poetycznych; wybór, streszczanie ustępów i opowiadanie; na pamięć polecane wiersze. W I. półroczu dyktaty co tydzień; w II. półroczu naprzemian dyktaty i wypracowania stylistyczne, zrazu szkolne, przy końcu roku także domowe.

Język niemiecki. 6 godz. tyg. Czytanie wszystkich ustępów z wypisów Petelenza-Germana na klasę I; rozmowa w niemieckim języku o rzeczach, w czytanim ustępie zawartych; retrowersya. Gramatyka według tejże książki. Na pamięć słowa, zwroty i celniejsze ustępy. 4 zadania szkolne miesięcznie.

Geografia. 3 godz. tyg. Poglądowe zaznajomienie z zasadniczymi pojęciami geograficznymi. Dienne ruchy słońca ze względu na położenie domu i szkoły w różnych porach roku. Główne pojęcia o kształtach lądu i wód. Podział ludności pod względem pochodzenia i religii. Najważniejsze systemy górskie i rzeki, oraz państwa i posiadłości we wszystkich częściach świata. Ćwiczenia w czytaniu i rysowaniu map.

Matematyka. 3 godz. tyg. (w 1-em półr. arytmetyka, w 2-iem p. aryt. i geometrya naprzemian). Z arytmetyki; System dziesiętny. Liczby rzymskie. Cztery główne działania na liczbach całkowitych niemianowanych i mianowanych, całych i dziesiętnych. Miary metryczne i wagi. Liczby wielorakie. Podzielność liczb. Najw. wspólna miara. Najmn. wsp. wielokrotność. Kurs elementarny rachunków na ułamkach zwyczajnych. Z geometryi: Pojęcia zasadnicze. Linia prosta, koło, kąty. Trójkąt (do przystawiania). Ciągłe ćwiczenia domowe; zadań szkolnych w półroczu 3.

Historia naturalna. 2 godz. tyg. Przez pierwsze 6 miesięcy: Kręgowce. Od 1. marca świat roślinny.

KLASA II.

Religia. 2 godz. tyg. Dzieje Starego Zakonu.

Język łaciński. 8 godz. tyg. Nauka odmian prawidłowych i nieprawidłowych z powtarzaniem materiału wziętego w kl. I. Uzupełnienie nauki o przyimkach i spójnikach. Ze składni: Acc. i Nom. c. inf., Gerundium i Gerundivum. Abl. abs. i Coniug. periphrastica. Ustne ćwiczenia jak w kl. I. Ćwiczenia piśmienne, 3 szkolne i 1 domowe na miesiąc.

Język polski. 3 godz. tyg. Nauka o zdaniu złożonym; nadto elementarne powtarzanie i uzupełnienie nauki o formach. Uzupełnienie interpunkcyi i ortografii. Czytanie wypisów, deklamacya. Wypracowania stylistyczne, 3 na miesiąc, na przemian domowe i szkolne.

Język niemiecki. 5 godz. tyg. Jak w kl. I. z wypisów Petelenza-Germana na kl. II. Reprodukcyja i rozmówki na podstawie ustępów podręcznika i przygodna nauka gramatyki. Co tydzień zadanie, z tych na miesiąc jedno domowe.

Historya. 2 godz. tyg. Dzieje starożytne ze szczególniejszem uwzględnieniem elementu biograficznego i powieściowego.

Geografia. 2 godz. tyg. Szczegółowa geografia fizyczna i polityczna Azji i Afryki. Poziomy i pionowy układ Europy, szczegółowa geografia Europy południowej i W. Brytanii. Ćwiczenia w rysowaniu map.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki: Powtórzenie i uzupełnienie nauki o najw. wspólnym dzielniku i najmn. wsp. wielokrotności. Systematyczna nauka o ułamkach zwyczajnych. Zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i odwrotnie. Stosunki i proporcye. Reguła trzech prosta w zastosowaniu do proporcji i rachunku wnioskowania. Rachunek procentu pojedynczego. Z geometrii: Osi symetrii prostych i kątów. Przystawanie trójkątów; zastosowanie tegoż; najważniejsze własności koła, czworoboku i wieloboku. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Historya naturalna. 2 godz. tyg. Przez pierwsze 6 miesięcy: Owady, wiję, pajęczaki, skorupiaki, robaki, mięczaki, szkarłupnie, jamochłony i pierwoszczaki. Od 1 marca: Świat roślinny.

KLASA III.

Religia. 2 godz. tyg. Dzieje Nowego Zakonu.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Z gramatyki (3 godz. tyg.): Powtórzenie materyału z klasy II; składnia zgody i rzędu, przykładki z odpowiednimi przykładami. Czytanie i tłómaczenie (3 godz. tyg.) z Korneliusza Neposa żywotów wybranych. Co 14 dni zadanie szkolne, domowe co 3 tyg.

Język grecki. 5 godz. tyg. Odmiana prawidłowa imion i czasowników aż do słów na μ z odpowiedniami ćwiczeniami ustnymi i piśmiennymi. Od połowy I. półr. i w II. półr. co 14 dni zadanie domowe i szkolne naprzemian.

Język polski. 3 godz. tyg. Systematyczna nauka deklinacji z ważniejszymi wyjątkami; systematyczna nauka składni rzędu, powtórzenie części mowy i zasad ortografii i interpunkcji. Czytanie wypisów, deklamacya. Co 14 dni zadanie domowe lub szkolne naprzemian.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Swobodniejsza reprodukcyja ustępów z wypisów Petelenza-Germana na kl. III. Uwzględnianie synonimów. Uczenie się na pamięć. Z gramatyki nauka o formach i składni rzędu. Co 14 dni zadanie domowe i szkolne naprzemian.

Historya i geografia. 3 godz. tyg. (1 godz. hist., 1 godz. geogr. naprzemian). Z historyi: Dzieje średniowieczne sposobem biograficznym z szczególniejszem uwzględnieniem historyi austriackiej. Z geografii: Powtórzenie i uzupełnienie geografii matematycznej. Szczegółowa geografia fizyczna i polityczna Europy środkowej, północnej i wschodniej (z wyjątkiem monarchii austr.-węg.), Ameryki i Australii. Ćwiczenia w rysowaniu map. Z dziejów kraju rodzinnego (1 godz. tyg.): Rys geografii Polski. Dzieje Polski od najdawniejszych czasów do śmierci Kazimierza Jagiellończyka.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki: Cztery główne działania na liczbach ogólnych, całkowitych i ułamkowych. W związku z nauką geometrii: Podnoszenie do potęgi drugiej i wyciąganie 2-go pierwiastka. Liczby niezupełne. Z geometrii: Porównanie, przemiana i podział figur. Pomiar powierzchni. Twierdzenie Pitagorasa. Najważniejsze rzeczy z podobieństwa utworów geometrycznych. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Historya naturalna. 2 godz. tyg. I. półr.: Fizyka: Pojęcia wstępne, ciepło i chemia. II. półr.: Mineralogia.

KLASA IV.

Religia. 2 godz. tyg. Nauka o ceremoniach i obrzędach Kościoła katolickiego.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Z gramatyki (naprzemian 2 i 3 godz. tyg.): Nauka o trybach i czasach, zdaniach; imperativus, infinitivus, nom. i accus. c. infinit., oratio obliqua, participia, supinum, gerundium, spójniki — w połączeniu z odpowiednimi ćwiczeniami ustnymi i piśmiennymi. Prozodya i metryka z czytaniem Owidyusza. Czytanie i tłómaczenie; a) Caes. Comm. De Bello Gall.: III, IV.; Ovid. Metam. Przedmowa poety, Zgromadzenie bogów; Trist. Własny żywot. b)

- Caes. Comm. De Bello Gall.: I. III. IV. VII, 1—25; Ovid. Metam. Cztery wieki, Deukalion i Pyrrha. Zadania jak w kl. III.
- Język grecki.* 4 godz. tyg. Słowa na μ , niewzorowe. Składnia. Tłómaczenie z greckiego na polski język i odwrotnie. Zadania: 1 domowe i 1 szkolne na miesiąc podług ćwiczeń Winkowskiego i Taborskiego.
- Język polski.* 3 godziny tyg. Systematyczna nauka konjugacyi i składni w obrębie czasownika; systematyczna nauka o zdaniach złożonych i okresach. Nauka o wierszowaniu. Powtórzenie całej gramatyki w ogólnym zarysie. Czytanie wypisów. Deklamacya. Co 2 tyg. zadanie, naprzemian domowe i szkolne.
- Język niemiecki.* 4 godz. w tyg. Jak w kl. III. z wypisów Petelenza-Germana na kl. IV. Z gramatyki nauka o zdaniu i uzupełnienie składni rządu. Zadania jak w kl. III.
- Historya i geografia.* 4 godz. tyg. 2 godz.: Historya nowożytna z szczególniejszem uwzględnieniem dziejów Austrii; 2 godz.: Szczegółowa geografia monarchii austro-węg. pod względem fizycznym i politycznym. Ćwiczenia w rysowaniu map. Z dziejów kraju rodzinnego (1 godz. w tyg.): Dzieje Polski od r. 1492 do ostatnich czasów.
- Matematyka.* 3 godz. tyg. Z arytmetyki: Równania 1-go stopnia o jednej i kilku niewiadomych i takie równania 1-go, 2-go i 3-go stopnia niezupełne, które zachodzą w nauce geometryi w tejże klasie. Podnoszenie do sześciannu i wyciąganie 3-go pierwiastka; reguła trzech złożona, reguła łańcuchowa, reguła podziału, rachunek procentu składanego. Z geometryi: Wzajemne położenie linii prostych i płaszczyzn, kąty bryłowe, główne rodzaje brył. Najprostsze przypadki obliczania powierzchni i objętości brył. Graniastosłup, ostrosłup, walec, stożek, kula. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.
- Fizyka.* 3 godz. tyg. Magnetyzm, elektryczność, mechanika, akustyka, optyka, najważniejsze wiadomości z kosmografii.

KLASA V.

- Religia.* 2 godz. tyg. Dogmatyka ogólna.
- Język łaciński.* 6 godz. tyg. Lektura (5 g. tyg.): a) Livius: I,

XXII (z opuszczeniami), Ovid. Met. I, 89—415; VI, 146—312; VIII, 618—720; Fasti I, 63—88, II, 83—118, 193—242, 475—512; III, 167—230. Trist. I, 3; IV, 10; b) Liv. I (z opuszczeniami), XXI (wyjątki); Ovid. Met. Diluvium, Deuc. et Pyrrha, De Minervae cum Arachne certamine, De Orpheo et Eurydice, Trist. I, 3; IV, 10; Fast. De Anno Romuleo, Arion. 1 godz. ćwiczeń gram.-stylistycznych na podstawie lektury szkolnej. Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki. 5 g. tyg. Lektura (4 g. tyg.): a) Xen. wedl. Chrest. Fiderera: Anab., (wyjątki); Cyr. (wyjątki z ks. VI i VII). Hom. Il. I; b) Xen. Anab. (wyd. Fiderera) 1, 2, 4, 6, 7, 8, 12, 13, 17; Hom. Il. I. Zadań szkolnych 4 w półr., 1 godzina gramatyka..

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie i rozbiór celniejszych utworów z rozmaitych rodzajów poezji i prozy według podręcznika Próchnickiego. W całości czytano Pana Tadeusza. Zadań 7 w półroczu.

Język niemiecki. 4 g. tyg. Czytanie z wypisów Petelenza i Wernera z odpowiednim objaśnieniem gramatycznym, stylistycznym i estetycznym. Ćwiczenia w opowiadaniu i uczeniu się na pamięć celniejszych ustępów. Lektura prywatna: Odpowiednie ustępy z wypisów, a) Reinecke Fuchs. W półroczu 7 zadań: 4 domowe i 3 szkolne.

Historia i geografia. 3 g. tyg. Dzieje starożytne, osobliwie Greków i Rzymian, do podboju Italii, przy ciągłym uwzględnianiu geografii.

Matematyka. 4 godz. tyg. Arytmetyka (2 g. tyg.): Cztery główne działania liczbami algebraicznymi. Ułamki. Własności liczb. Proporcje i ich zastosowanie. Równania 1-go stopnia o jednej i kilku niewiadomych. Geometria (2 g. tyg.): Planimetria. Ćwiczenia i zadania jak w kl. I.

Historia naturalna. 2 godz. tyg. I półr.: Mineralogia; II półr.: Botanika.

KLASA VI.

Religia. 2 godz. tyg. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Lektura (5 g. w tyg.): a) Sall.:

Bell. Jug.; Cic. In Cat. I.; Verg. Ecl. I. V; Georg. Przedmowa, Laudes Italiae., Descr. Veris, De Statione apibus petenda. Aen. I.; b) Sall.: De Coniur. Catil.; Cic. Or. in Cat. I., IV.; Verg.: Ecl. I.; Georg. IV. 315—558; Aen. I. 1 g. tyg. ćwiczeń gramat.-stylistycznych. Zadania jak w kl. V.

Język grecki. 5 g. tyg. Lektura: a) Hom. Il. III, VI, XVIII, XXII, XXIV. Xen. Comm. ustępy. Herod. VIII. b) Hom. Il. IV, VI, IX, XXII. Xen, Comm. II, 1, 21—33. Herod. VII. Zadania i gramatyka jak w kl. V.

Język polski. 3 g. tyg. Czytanie celniejszych utworów z autorów polskich XVI, XVII i XVIII wieku, z uwagami historyczno-literackimi, gramatycznymi i estetycznymi na podstawie wypisów Tarnowskiego-Wójcika, tom I. Lektura podług instrukcyi. Zadania jak w kl. V.

Język niemiecki. 4 g. tyg. Rzecz o rodzajach poezyi i prozy przygodnie na podstawie Wypisów Petelenza i Wernera. Zadania jak w kl. V. Czytano w wydaniu Graesera: a) Deutsche Heldensage, Prinz von Homburg, Peter Schlehml; b) Prinz v. Homburg, Nibelungenlied.

Historia i geografia. 4 g. tyg. Historia rzymska od podboju Italii i dzieje średniowieczne. Z dziejów kraju rodzinnego (1 g. tyg. w II półr.): Geografia Polski: dzieje Polski do Łokietka.

Matematyka. 3 g. tyg. Z arytmetyki: Potęgi, pierwiastki i logarytmy; równania 2-go stopnia. Z geometryi: w I półr. stereometrya; w II półr. trygonometrya. Ćwiczenia i zadania jak w kl. V.

Historia naturalna. 2 g. tyg. Zoologia w połączeniu z zasadami anatomii i fizjologii ludzkiej.

KLASA VII.

Religia. 2 g. tyg. Etyka chrześcijańsko-katolicka.

Język łaciński. 5 g. tyg. Lektura (4 g. tyg.): a) Cicero: De imp. Cn. Pomp. Tusc. Disp. I; Verg. Aen. II, VI, i wyjątki z VII—XII. b) Cic. De imp. Cn. Pomp., Laelius; Verg. Aen. II, VI. 1 godz. ćwiczeń gram.-stylistycznych. Zadania jak w kl. V.

Język grecki. 4 godz. tyg. Lektura (3 g. tyg.): a) Demosth. Ol. I, III, O pokoju; Hom. Od. I, VI, VIII, IX, XI i XXIV;

b) Demosth. O pokoju, Ol. I i III; Hom. Od. I. 1—25, V, VI, VIII, IX, XI. Zadania i gramatyka jak w kl. V.

Język polski. 3 g. tyg. Czytanie i rozbiór cenniejszych utworów z początku XIX. wieku do Słowackiego włącznie. Lektura według instrukcyi. Zadanie co miesiąc, trzy domowe, dwa szkolne.

Język niemiecki. 4 g. tyg. Hist. lit. niem. na podstawie Wypisów Petelenza i Wernera do r. 1794. Lektura prywatna: a) Hermann und Dorothea, Wilhelm Tell, Wallenstein I., II.; b) Wallenstein, Ahnfrau. W półroczu 5 zadań, 3 szkolne, 2 domowe.

Historja i geografia. 3 g. tyg. Historja nowożytna. Z dziejów kraju rodzinnego (1 g. tyg.): Dzieje Jagiellonów do Zygmunta III.

Matematyka. 3 g. tyg. Z arytmetyki: Równania kwadratowe i wykładnicze o jednej i kilku niewiadomych, równania nieoznaczone; szeregi; rachunek procentu składanego; nauka kombinacyi; dwumian Newtona. Z geometryi: Trygonometria wraz z zastosowaniem; geometria analityczna w płaszczyźnie. Ćwiczenia i zadania jak w kl. V.

Fizyka. 3 g. tyg. Mechanika. Ciepło. Chemia.

Logika. 2 g. tyg.

KLASA VIII.

Religia. 2 g. tyg. Historja kościelna.

Język łaciński. 5 g. tyg. a) Hor. Carm. I. 1, 3, 4, 7, 8, 10, 14, 18, 24, 31, 34, 35; II. 2, 10, 14, 18; III. 2, 5, 30; IV. 3, 7, 12; Epod. 2, 7; Sat. I. 1, 9; Epist. I. 10; Tac. Ann. I. 1—15, II. 41—55, 69—183, III. 1—8, XV. 38—45; b) Hor. Carm. I. 1, 3, 4, 7, 8, 10, 14, 18, 24, 31; II. 1, 3, 10, 13, 16, 17, 18; III. 1, 3, 18, 30; IV. 3, 7; Epod. 2, 7; Sat. I. 1, 9; Epist. I. 10; Tac. Ann. I. 1—15, IV 1—9, 34—42, 57—59, XV. 38—45. Co tydzień ćwiczenia gramat.-stylistyczne. Zadania jak w kl. V.

Język grecki. 5 g. tyg. a) Platona Apologia Sokratesa i Kryton; b) Platona Apologia Sokratesa; a+b) Sofoklesa Antygona; b) Hom. Od. XXI. Zadania i gramatyka jak w kl. V.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie cenniejszych utworów z osta-

tniego okresu lit. polsk. w połączeniu z estetycznymi i historyczno-literackimi uwagami. Lektura według instrukcyi. Zadanie co miesiąc, 3 domowe, 2 szkolne.

Język niemiecki. 4 g. tyg. Na podstawie wypisów Petelenza i Wernera Goethe i Schiller od r. 1794 i hist. lit. XIX w. Lektura: a) Iphigenie auf Tauris, Egmont, Hermann und Dorothea, Wilhelm Tell; b) Wallenstein. Zadania w I półr. 2 szkolne, 3 domowe; w II półr. 1 domowe, 2 szkolne.

Historja i geografia. 3 g. tyg. I półr.: Szczegółowa historia austro-węg. monarchii. II półr.: 2 godz. tyg. Szczegółowy opis monarchii austro-węg.; 1 g. tyg. powtarzanie historii starożytnej. Z dziejów kraju rodzinnego (1 g. tyg. w I półr.): Od Zygmunta III do ostatnich czasów.

Matematyka. 2 g. tyg. Powtórzenie nauki matematycznej; ćwiczenia w rozwiązywaniu zagadnień algebraicznych i geometrycznych. Zadania jak w kl. V.

Fizyka. 3 g. tyg. Magnetyzm; elektryczność; nauka o ruchu falowym, akustyka; optyka; kosmografia.

Psychologia. 2 g. tyg. Psychologia empiryczna.

NAUKA GIMNASTYKI OBOWIĄZKOWEJ

odbywała się po 2 godziny w tygodniu według przepisanych planów w r. 1903/4 w klasach wszystkich.

TEMATA POLSKIE.

KLASA V A.

1. (d.) Wiosna a młodość (porównanie). 2. (szk.) Charakterystyka Achillesa. 3. (d.) Opis zamku Horeszków. 4. (szk.) Założenie Rzymu (na podstawie I. Ks. Liwiusza). 5. (d.) Opis puszczy litewskiej. 6. (szk.) Spór Horeszków ze Soplicami o stare zamczysko. 7. (d.) W jaki sposób usiłuje Rymwid odwieść Litawora od wyprawy przeciw Witoldowi? 8. (szk.) Tok myśli w wierszu J. Szujskiego: »Kwiaty«. 9. (d.) Rozwój hegemonii ateńskiej. 10. (szk.) Znamiona i rodzaje poezji lirycznej. 11. (d.) Widok Krakowa z kopca Kościuszki. 12. (szk.) Z jakich pobudek powinniśmy kochać Ojczyznę? (na podstawie kazania ks. Piotra Skargi: »O miłości Ojczyzny«).

KLASA V B.

1. (d.) Czas to złoto. 2. (szk.) Pojęcia religijne Greków. 3. (d.) Opowiadanie Gerwazego (na podstawie II. ks. »Pana Tadeusza«). 4. (szk.) Walka Horacyuszów z Kuryacyuszami (na podst. I. ks. »Liwiusza«). 5. (d.) Charakterystyka Hrabiego. 6. (szk.) Scena w zamku (na podst. V. ks. »Pana Tadeusza«). 7. (szk.) Odysseusz u Polifema. 8. (d.) Wychowanie młodzieży w Sparcie. 9. (szk.) Opis swatów w Wiesławie. 10. (d.) Znaczenie igrzysk w Grecyi. 11. (szk.) Żywiół epiczny w liryce. 12. (d.) Podać tok myśli wiersza Adama Asnyka p. n.: »Echo kołyski«. 13. (szk.) O jedności w dramacie. 14. (szk.) Charakterystyka Papkina.

KLASA VI A.

1. (d.) Rozkład kazania Skargi: »O miłości Ojczyzny«. 2. (szk.) Główne znamiona literatury polskiej do końca wieku XV. 3. (d.) Jak pojmował Orzechowski szlachectwo? 4. (szk.) Przyczyny wojny jugurtyńskiej. 5. (d.) Achilles i Hektor. 6. (szk.) Jak pojmował Skarga swoje posłannictwo? 7. (d.) Jakie dążności polityczne pojawiają się w pismach Kochanowskiego? 8. (szk.) Znaczenie i prawdziwość przysłowia: »Kto pod kim dolki kopie, sam w nie wpada«. 9. (d.) Wiedza więcej warta, niż bogactwo. 10. (szk.) Główne znamiona poezji polskiej w XVII wieku. 11. (d.) Znaczenie odnowienia cesarstwa rzymskiego przez Karola Wielkiego. 12. (d.) Etyczne zasady Sokratesa (na podstawie Xenofonta). 13. (d.) Dola i niedola literatów za Stanisława Augusta (na podstawie nauki i lektury szkolnej). 14. (szk.) Skąd pochodziła gorycz Karpińskiego w elegii p. t.: »Powrót z Warszawy na wieś.

KLASA VI B.

1. (d.) Jakie były powody upadku Polski? 2. (szk.) Jakich zmian w ustroju Rzeczyposp. domaga się Modrzewski? 3. (d.) Złoto a żelazo. 4. (szk.) Znaczenie Kochanowskiego w literaturze polskiej. 5. (d.) Przepowiednie Skargi (na podst. III i VIII kazania sejmowego). 6. (szk.) Wpływ obcych literatur na literaturę polską złotego wieku. 7. (d.) Grecya nauczycielką Rzymu. 8. (szk.) Stanowisko i znaczenie Skargi i Birkowskiego w literaturze polskiej. 9. (d.) Jakie uczucia i myśli budzi w nas głos dzwonu. 10. (szk.) Przyczyny upadku literatury za Sasów. 11. (d.) Które okoliczności wpłynęły na wzrost literatury za St. Augusta? 12. (szk.) Rzym i Kartagina w chwili starcia.

KLASA VII A.

1. (d.) Czego Naruszewicz żądał od historyka? (na podstawie lekt. szk.) 2. (szk.) Znaczenie poezji Książnina i Karpińskiego dla liter. w. XVIII. 3. (d.) Pan Podstoli i Podkomorzy z Powrotu posła jako typy dobrych obywateli. 4. (szk.) Jakich

przestróg udzielają duchy w II i IV części »Dziadów«? 5. (d.) Historya Ugolina (na podstawie lektury dom.). 6. (szk.) Na czym polega piękność sonetu p. t.: »Stepy Akermańskie?« 7. (d.) Jak powstała w Konradzie Wallenrodzie myśl zdrady i zemsty? 8. (d.) Stanowisko Mickiewicza wobec uniesień własnego uczucia w »Konradzie Wallenrodzie« i w »Dziadach?« 9. (szk.) Charakterystyka Maryi. 10. (d.) Związek między poglądem na świat Malczewskiego a nastrojem w Maryi.

KLASA VII B.

1. (d.) Stanowisko Krasińskiego wobec prądów francuszczyzny w Polsce. 2. (szk.) Jak charakteryzują słudzy swoich panów w »Fircyku w zalotach?« 3. (d.) Wykazać w »Powrocie posła« i »Barbarze« znamiona dramatu pseudoklasycznego. 4. (szk.) Ideały Ody do młodości. 5. (d.) Charakterystyka Giaura (na podstawie lekt. dom.). 6. (szk.) Na czym polega piękność sonetu p. t.: »Cisza morska?« 7. (d.) Stosunek Halbana do Konrada Wallenroda. 8. (d.) Skąd pochodzi pogodny nastrój »Pana Tadeusza?« 9. (szk.) Step w Maryi. 10. (d.) Charakterystyka Miecznika.

KLASA VIII A.

1. (d.) Młodość Gustawa a młodość Kordyana (na podstawie IV części »Dziadów« i I aktu »Kordyana«). 2. (szk.) Jak pojmować należy postać i rolę Goplany w »Balladynie?« 3. (d.) Na czym polega urok poematu: W Szwajcaryi? 4. (szk.) Chrześcijaństwo w Irydionie. 5. (d.) Jaką rolę przeznaczał Krasiński Polsce w »Psalmie wiary?« 6. (szk.) Dom państwa Płachtów. Charakterystyka (na podstawie lektury szkolnej). 7. (d.) Związek poematu »Przebolało« z życiem i poezją Wincentego Pola. 8. (szk.) Znaczenie chrztu Litwy w dziejach Polski.

KLASA VIII B.

1. (d.) Powody emigracji po roku 31 i jej znaczenie dla literatury polskiej. 2. (szk.) Geneza i myśl przewodnia Anhellego.

3. (d.) Wykazać na Księciu Niezlomnym główne znamiona dramatu Calderona. 4. (szk.) Charakterystyka Irydiona. 5. (d.) Główne myśli Krasińskiego w Psalmie »Resurrecturis«. 6. (szk.) Postać Bartłomieja Chodźki (na podstawie gawędy Rzewuskiego p. t.: Trybunał lubelski). 7. (d.) Jakie pojęcia o wychowaniu mieli: stary Dębóróg i X. Definitor? 8. (szk.) Powstanie X. Warszawskiego.

TEMATA NIEMIECKIE.

KLASA V A.

1. (szk.) Ein Tag aus dem Leben der Pharaonen (nach der Schullektüre). 2. (d.) Der Zauberlehrling von Goethe (pros. Auflösung). 3. (d.) Welche Anklagen werden im I. Gesange des »Reineke Fuchs« gegen diesen erhoben und wie verteidigt ihn Grimbart der Dachs? 4. (szk.) Die charakteristischen Merkmale der dorischen und jonischen Säule. (Auf Grund der Schullektüre). 5. (d.) Der Wald in Beziehung zum Menschen (nach gegebener Disposition). 6. (d.) Der Nutzen der wahren Freundschaft. (Nachzuweisen aus Schillers Ballade: »Die Bürgschaft«). 7. (szk.) Des Vogels Rat (pros. Auflösung). 8. (szk.) Der Bauch des Walfisches. Aus Lukian von Samosata. (Nacherzählt). 9. (d.) Inhaltsangabe des Gedichtes von Castelli »Gerechtigkeit«. 10. (d.) Gedankengang in Ovids Elegie »die Unsterblichkeit des Dichters«. 11. (szk.) Das römische Atrium. (Auf Grund der Schullektüre). 12. (d.) Pfingsten, das liebliche Fest. 13. (szk.) Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 14. (d.) Ein Sommerausflug.

KLASA V B.

1. (szk.) Die Dankbarkeit eines Löwen. (Nach der Schullektüre). 2. (d.) Das Königtum in Ägypten. (Auf Grund der Schullektüre und des historischen Unterrichtes). 3. (szk.) Inhaltsangabe der Ballade Goethes »der Zauberlehrling«. 4. (d.) Charakte-

ristik des alten Dieners. (Nach der Novelle von Sienkiewicz). 5. (szk.) Die Unterwelt nach griechischer Vorstellung. 6. (d.) Die Bürgerschaft. (Inhaltsangabe der Ballade von Schiller). 7. (szk.) Eine Begebenheit aus Garricks Leben. (Nach der Schullektüre). 8. (d.) Das religiöse Leben der alten Griechen. (Nach der Schullektüre). 9. (d.) Frühling in der Natur und Jugend im Leben des Menschen. 10. (szk.) Altrömische Mahlzeiten. 11. (d.) Das römische Haus nach seinem Plan und seiner Einrichtung. 12. (szk.) Chor der Erinnyen in den Kranichen des Ibykus. (Nach der Schullektüre). 13. (szk.) Wie erkläre ich mir die drei Ratschläge des Vogels. (Nach der Schullektüre). 14. (d.) Was für Jugendspiele und Unterhaltungen sind mir im Sommer am liebsten.

KLASA VI A.

1. (szk.) Was erzählte der Meergreis Proteus dem Menelaos? (Odyssee IV Gesang). 2. (d.) Der Graf von Habsburg. Inhaltsangabe. 3. (szk.) Hörnen Siegfried (nach der Schullektüre). 4. (d.) Inhaltsangabe und Idee der Ballade Schillers »der Taucher«. 5. (d.) Dornröschen — Erde und Frühling. (Ein Vergleich). 6. d.) Das Morgenrot ist den Musen hold (nach gegebener Disposition). 7. (szk.) Die Legende vom Hufeisen. Inhaltsangabe. 8. (szk.) Der Wunschring — Nacherzählt. 9. (d.) Inhalt und Idee der Ballade von Uhland: »das Glück von Edenhall«. 10. (d.) Welche Gründe haben den Ritter bewogen, den Kampf mit dem Drachen zu wagen? (Schillers Kampf mit dem Drachen). Wie schildert Schiller in seinen Gedichten »Teilung der Erde« und »Pegasus im Joche« das Verhältnis des Dichters zur Wirklichkeit. 12. (szk.) Die geschichtliche Grundlage des Kleistschen Dramas »Prinz von Homburg«. 13. (szk.) Eine Übersetzung aus dem Polnischen. 14. (d.) Meine Privatlektüre.

KLASA VI B.

1. (d.) Ein Tag aus meinen Ferien. 2. (szk.) Menelaos bei Proteus (Auf Grund der Odyssee). 3. (d.) Siegfried, der Held des Nibelungenliedes. (Auf Grund der Schullektüre). 4. (szk.) Der

Schiffbruch (Nacherzählung). 5. (d.) Wie habe ich meine Weihnachtsferien zugebracht? 6. (szk.) Wie benehmen sich die Tiere gegen ihre Feinde? 7. (szk.) Was ist ein Märchen? (Nach der Schullektüre). 8. (d.) Im Glück da schneit es Freunde, im Unglück da hagelt es Feinde. 9. (szk.) Inhaltsangabe des Gedichtes »die seltsamen Menschen«. 10. (szk.) Teilung der Erde (Nach dem Schillerschen Gedichte). 11. (d.) Es ließe sich alles trefflich schlichten, könnte man die Sachen zweimal verrichten. 12. (szk.) Was bedeuten für den Adler die Trostworte einer Taube? (Nach dem Gedichte von Goethe). 13. (szk.) Das Schicksal der alten Wölfe. 14. (d.) Die Entstehung der menschlichen Sprache. (Auf Grund der Schullektüre).

KLASA VII A.

1. (d.) Die Sage eine Freundin und eine Feindin der Geschichte. 2. (szk.) Kurzer Gedankengang in Demosthenes' III Ol. Rede. 3. (d.) Worin liegt der Grund der Überlegenheit Europas über die anderen Erdteile? 4. (szk.) Der junge Goethe nach Jung Stillings Lebensgeschichte. 5. (szk.) Wilhelm Tell nach dem I. Akt des gleichnamigen Dramas. 6. (d.) Welche Bedeutung haben die Flüsse für die Kultur eines Landes? 7. (szk.) Der Schauplatz in Goethes Hermann und Dorothea. 8. (szk.) Odysseus in der Unterwelt (nach der Lektüre). 9. (d.) Welchen Einfluß übte der Aufenthalt Goethes in Straßburg auf dessen dichterische Entwicklung? 10. (szk.) Biała, Cieszyn und Żywiec. Erinnerungen an den letzten Maiausflug.

KLASA VII B.

1. (szk.) Inhalt des Hildebrandsliedes. 2. (dom.) Historia magistra vitae. 3. (szk.) Die Wichtigkeit des Mithridatischen Krieges für die Römer. (Nach Ciceros: De imp. Cn. Pomp. c. 3–7). 4. (szk.) Wallensteins Verrat. (Nach dem geschichtlichen Unterricht). 5. (d.) Die Bedeutung der Flüsse. 6. (szk.) Die Entwicklung der Kommunikationsmittel. 7. (d.) Die Bewegung der Erde um die Sonne. 8. (szk.) Mein letzter Maiausflug. 9. (d.) Die Auf-

gabe Oktavio Piccolominis in Schillers »Wallenstein«. 10. (d.) Eine Weltreise vor hundert Jahren und heute.

KLASA VIII B.

1. (d.) Der wohlthätige Einfluß der Einsamkeit und des Zusammenlebens mit Menschen auf unsere Bildung. 2. (szk.) Vergleichende Charakteristik des Wirtes und des Pfarrers in Goethes Hermann und Dorothea. 3. (d.) Die Hauptgedanken in den Römeroden des Horaz. 4. (szk.) Hermanns Mutter und Dorothea. Eine vergleichende Charakteristik. 5. (d.) Welche Umstände begünstigten das Entstehen großer Städte? 6. (szk.) Was lehrt uns die Geschichte? 7. (d.) Der Kalender (nach dem physikalischen Unterricht).

KLASA VIII B.

1. (d.) Grundideen in Schillers Balladen. 2. szk. Welche Anklage erhebt Questenbergl gegen Wallenstein und wie vertheidigt sich dieser? 3. (d.) Die geschichtliche Bedeutung des Mittelländischen Meeres. 4. (szk.) Wie widerlegt Sokrates den Vorwurf, daß er die Jugend verderbe? (Nach Platos Apologie). 5. (d.) Wie hat sich der Mensch die Natur untertan gemacht? 6. (szk.) Die Entstehung der griechischen Tragödie. 7. (szk.) Die geschichtliche und kulturelle Bedeutung der Kreuzzüge.

ZADANIA MATURYCZNE.

1. Zadanie łac.-pol. Liv. Ab urbe cond. 39, 51 do miserunt.
2. Pol.-łac. Welter-Sawczyński, Hist. staroż. str. 143 i 144 »Bitwa nad Granikiem«.
3. Grecko-polskie: Plut. Aristid. r. 5. do αἰθρῆς.
4. Polskie: Mickiewicz w życiu i poezyi.

5. Niemieckie: Welche Beispiele von Heldenmut und Vaterlandsliebe lernen wir aus der polnischen Geschichte kennen?

6. Matematyczne: 1) Pierwszy wyraz szeregu arytmetycznego jest 5, a stała różnica $\frac{3}{4}$. Wynaleźć taki wyraz w tym szeregu, któryby się równał dziesiątej części sumy wszystkich poprzedzających go wyrazów. 2) Obliczyć bryłowatość stożka równobocznego, który ma za podstawę koło, opisane na umiarowym dziesięcioboku. Powierzchnia tego dziesięcioboku wynosi 40 cm^2 . 3) Linia: $4x - y - 6 = 0$ przecina koło: $(x-2)^2 + (y-3)^2 = 4$ w dwóch punktach. Obliczyć długość cięciwy w ten sposób powstałej.

WYKAZ KSIĄŻEK,

które w roku szkolnym 1904/5 używane będą.

Klasa	Religia	Język łaciński	Język grecki
I	Wielki Katechizm religii katolickiej (dla szkół średnich dycezyi krakowskiej). Kraków 1903. Opr. 60 h.	Samolewicz: Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Lwów 1903. Wydanie 2—5. Opr. 1 K. Steiner i Scheindler: Ćwicz. łacińskie dla I kl. Wyd. 2 i 3. Lwów 1900. Opr. 1 K. 50 h.	—
II	Ks. Dąbrowski: Historia biblijna zakonu starożytności. Wydanie 1—4. Stanisławów 1899. Opr. 1 K. 40 h.	Gramatyka jak w kl. I. Steiner i Scheindler: Ćwicz. łacińskie dla II kl. Wyd. 1—3. Lwów 1903. Opr. 2 K.	—
III	Ks. Dąbrowski: Historia biblijna zakonu nowego. Wydanie 1—3. Stanisławów 1902. Brosz. 1 K. 60 h.	Samolewicz - Soltysik: Gram. jęz. łac. Część II. Wyd. 5—7. Lwów 1901. Opr. 2 K. 40 h. Próchnicki: Ćwicz. dla III kl. Wyd. 2—4. Lwów 1903. Opr. 1 K. 60 h. Cornelius N.: w. Klaka.	Ćwikliński: Gram. jęz. greckiego. Lwów 1902. Opr. 3 K. Taborski - Winkowski: Ćwicz. greckie. Lwów. 1899. Opr. 2 K. 50 h.
IV	Ks. Jougan: Liturgika katolicka. Wydanie 1 i 2. Lwów 1899. Opr. 1 K. 40 h.	Gram. jak w kl. III. Próchnicki: Ćwicz. dla kl. IV. Wyd. 1 i 2. Lwów 1897. Opr. 2 K. Caesar: Comm. de bello gall. W. Terlikowskiego. Ovidius: Wydanie Skupniewicza.	jak w kl. III.
V	Ks. Jeż: Nauka wiary. Kraków 1899. Opr. 2 K.	Gram. jak w kl. III. Livius: Wydanie Zingerle-Majchrowicza. Ovid.: Wydanie Skupniewicza.	Gram. jak w kl. III. Fiderer: Chrest. z pism. Xenofonta: Wyd. 1—3. Lwów 1903. Opr. 2 K. 40 h. Hom. Iliada Część I. Wydanie: Scheindler-Soltysik.
VI	Ks. Jougan: Dogmatyka szczegółowa. Lwów 1901. Opr. 2 K.	Gram. jak w kl. III. Sallust. a) Bellum Jugurth. b) Coni. Catilinae. Wyd. Linker-Soltysik. Vergilius: W. Eichler-Rzepiński. Cicero: Or. in Cat. Wyd. Linker-Soltysik.	Gram. jak w kl. III. Fiderer jak w kl. V. Hom. Iliada. Część I i II. Wyd.: Scheindler-Soltysik. Herodot, wydanie Terlikowskiego.
VII	Ks. Szczeklik: Etyka katolicka. Tarnów 1903. Opr. 1 K. 80 h.	Gram. jak w kl. III. Cicero: wyd. Nohla. Vergilius: Wyd. Eichler-Rzepiński.	Gram. jak w kl. III. Hom. Odyssea, wydanie Jezienicki. Demostenes: Wydanie Wotke-Schmidt.
VIII	Ks. Jougan: Historia Kościoła katolickiego. Wyd. 1 i 2. Lwów 1900. Opr. 2 K.	Gram. jak w kl. III. Horatius: Sas. Tacitus: Ab Exc. divi Aug. Müller.	Gram. jak w kl. III. Platona Apologia, Krito, wyd. Lewicki. Hom. Odyssea, wyd. Pauly-Wotke. Sofokles, Antygona. Wyd. Majchrowicza.

Klasa	Język polski	Język niemiecki	Geografia i historia powszechna
I	Konarski: Związła gramatyka jęz. polsk. Lwów 1902. Opr. 50 h. Próchnicki i Wójcik: Wypisy polskie dla I. kl. Wyd. 2 i 3. Lwów 1897. Opr. 1 K. 50 h.	Germani i Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla klasy I. Wydanie 5. Lwów 1903. Opr. 1 K. 80 h.	<i>Romer:</i> Benoni: Geografia.
II	Konarski: Związła gramatyka jęz. polsk. Lwów 1892. Opr. 50 h. Próchnicki i Wójcik: Wypisy polskie dla II kl. Wyd. 1 i 2. Lwów 1898. Opr. 1 K. 80 h.	Germani i Petelenz: Ćwiczenia niemieckie dla klasy II. Wydanie 4. Lwów 1904. Opr. 2 K. 20 h.	Baranowski i Dziedzi-cki: Geografia powszechna. Wydanie 6—9. Lwów 1902. Opr. 2 K. 80 h. Semkowicz: Opowiadania z dziejów powszechnych. Cz. I. Wyd. 1 i 2. Lwów 1901. Opr. 2 K.
III	Małecki: Gram. Wyd. 9. Opr. 2 K. 40 h. Czubek-Zawiliński: Wypisy polskie dla III kl. Lwów 1904. Wyd. 2. Opr. 2 K.	Germani i Petelenz: Ćwiczenia niem. dla kl. III. Wyd. 1—3. Lwów 1902. Opr. 2 K. 40 h. Jahner: Deutsche Grammatik. Wydan. 2. Lwów 1903. Opr. 2 K. 20 h.	Baranowski jak w kl. II. Semkowicz: Opowiadania z dziejów powszechnych. Cz. II. Lwów 1894. Opr. 2 K. Rawer: Dzieje ojczyste. Wyd. 1 i 2. Lwów 1899. Opr. 2 K.
IV	Gramatyka jak w kl. II. Czubek-Zawiliński: Wypisy polskie dla IV kl. Lwów 1900. Opr. 2 K. 40 h.	Germani i Petelenz: Ćwiczenia niem. dla kl. IV. Wyd. 3. Lwów 1904. Opr. 2 K. 40 h. Gramatyka jak w klasie III.	Semkowicz: Opow. z dz. powsz. Cz. III. Wyd. 1 i 2. Lwów 1899. Opr. 2 K. Benoni-Majerski: Geografia austr.-węg. monarchii. Wyd. 2—4. Lwów 1903. Opr. 1 K. 20 h. Rawer jak w kl. III.
V	Próchnicki: Wzory poezyi i prozy. Wyd. 1 i 2. Lwów 1900. Opr. 3 K.	Petelenz und Werner: Deutsches Lesebuch für die V Klasse. Wydanie 2. Opr. 2 K. 80 h.	Zakrzewski: Historia powszechna. Cz. I. Wydanie 1—4. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h.
VI	Wypisy polskie Tarnowskiego i Wójcika: Część I. Wyd. 3. Lwów 1903. Opr. 3 K. 60 h.	Petelenz und Werner: Deutsches Lesebuch für die VI Kl. Lwów 1892. Opr. 2 K. 80 h. Grillporzer Ahnfrau, Prinz von Homburg, wydanie Graesera.	Zakrzewski jak w kl. V. Zakrzewski: Historia powszechna. Cz. II. Wydanie 1, 2 i 3. Kraków 1902. Opr. 2 K. 40 h. Zakrzewski: Hist. pow. Cz. III. Wyd. 1 i 2. Kraków 1903. Opr. 2 K. 80 h. Lewicki: Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. Kraków 1901. Opr. 2 K.
VII	Wypisy jak w klasie VI. Wypisy polskie Tarnowskiego i Próchnickiego. Część II. Wydanie 1 i 2. Lwów 1896. Opr. 3 K. 60 h.	Petelenz und Werner: Deutsches Lesebuch für die VII Kl. Lwów 1893. Opr. 3 K. 30 h. Wilhelm Tell, Minna v. Barnhelm.	Zakrzewski: Hist. pow. Cz. III. Wydanie 1 i 2. Kraków 1903. Opr. 2 K. 80 h. Lewicki jak w kl. VI.
VIII	Wypisy, część II, jak w klasie VII.	Petelenz und Werner: Deutsches Lesebuch f. d. VIII Klasse. Lwów 1894. Opr. 4 K. 40 h. Hermann u. Dorothea. Maria Stuart.	Głabiński-Finkel: Historia i statystyka austriacko-węgierskiej monarchii. Lwów 1904. Opr. 2 K. Lewicki jak w kl. VI.

Klasa	Matematyka	Fizyka	Historia naturalna	Propedeutyka filozofii
I	Ignacy Kranz. Arytmetyka i Algebra. Cz. I. na kl. I. i II. 1 K. 80 h. Jamrógiewicz. Geometrya - poglądowa. Wyd. 2 i 3. Lwów 1901. Opr. 2 K.	—	Nussbaum - Wiśniowski: Podręcznik zoologii dla niż. kl. szk. śred. Rostafiński: Botanika na kl. niż. W. 1—4. Kraków 1899. Opr. 2 i 30 K.	—
II	Baraniecki: Podręcznik arytm. i alg. Cz. I i II. Kraków 1894. Jamrógiewicz jak w kl. I.	—	jak w kl. I.	—
III	Ign. Kranz: Arytmetyka i algebra. Cz. II. 1 K. 80 h. Jamrógiewicz jak w kl. I.	Kawecki i Tomaszewski: Fizyka dla niższych klas szkół średn. Wyd. 2 i 3. Kraków 1902. Opr. 2 K.	Wiśniowski: Wiadomości z mineralogii dla kl. niższych. Opr. 1 K. 60 h.	—
IV	Baraniecki: Początki arytmetyki i algebry. Część III i IV. Kraków 1895. Opr. 1 K. 80 h. Jamrógiewicz jak w kl. I.	jak w kl. III.	—	—
V	Kostecki: Algebra dla wyższych klas. 4 K. 50 h. Moćnik - Maryniak: Geom. dla wyższych klas. Wydanie 3—5. Lwów 1902. Opr. 4 K.	—	Wiśniowski: Mineralogia i geologia. Lwów 1902. 2 K. 50 h. Rostafiński: Botanika kl. w. W. 2. Kraków 1901. 3 K.	—
VI	Kostecki jak w kl. V. Moćnik - Maryniak jak w kl. V. Kranz: Zbiór zadań mat. dla klas wyż. Kraków 1902. 3 K. 50 h. Kranz: Logarytmy. 1 K. 20 h.	—	Petelenz: Zoologia dla klas wyższych szkół średn. Wyd. 1 i 2. Lwów 1900. Opr. 3 K.	—
VII	Kostecki: Algebra dla wyższych klas. Lwów 1902. Moćnik - Maryniak jak w kl. V. Kranz: zadania i logarytmy jak w kl. VI.	Tomaszewski: Chemia Wyd. 2 i 3. Br. 70 h. Kawecki i Tomaszewski: Fizyka dla wyższych klas szkół średn. Wyd. 1 i 3. Kraków 1904. Opr. 3 K. 40 h.	—	Nuckowski: Początki logiki ogólnej. 1903. Opr. 2 K.
VIII	Baraniecki: Algebra dla wyższ. klas. Kraków, 1892. Moćnik - Maryniak jak w klasie V. Kranz: Zadania i logarytmy jak w kl. VII.	Kawecki-Tomaszewski: Fizyka jak w kl. VII.	—	Lindner - Kulczyński: Wykład psychologii. Kraków 1895. Opr. 2 K.

UWAGA: Dwa lub trzy wydania pewnego podręcznika, umieszczone w powyższym wykazie obok siebie, mogą być w szkole obok siebie używane.

POMOC KOLEŻEŃSKA UCZNIÓW.

Zostało gotówki z 1902/3	159 K. 90 h.
Uczniowie prywatni w końcu czerwca 1903 . .	59 « — «
« zwyczajni przy wpisach	216 « 30 «
Za pośrednictwem JP. Dr. Tad. Wyrobisza N. N. pół na książki pół na ubranie i t. d. . . .	400 « — «
Uczeń z kl. I. z r. 1902/3 zwrócił pożyczone .	10 « — «
Ks. Jeż za wypożyczone książki od uczniów .	168 « 72 «
W ciągu roku 1903/4 uczniowie złożyli drobnemi kwotami	6 « 36 «
JP. Belkowska	4 « — «
Uczniowie prywatni w końcu stycznia 1904 . .	65 « — «
Uczeń VIIb kl. zwrócił pożyczone	10 « — «
JP. Miśko	10 « — «
JWP. Prof. Janczewski	10 « — «
Lasocki z Va	20 « — «
Lilpop z VIb	10 « — «
JWP. Żeleński	20 « — «
JP. Prof. Korczyński	20 « — «
Klasa IVa	10 « 60 «
JWP. Hr. Tyszkiewiczowa	20 « — «
JP. Pacuła	6 « — «
WKs. Prof. Macheta Wład.	5 « 86 «
WKs. Prof. Dr. Bystrzonowski Ant.	10 « — «
Razem	1241 K. 74 h.

Z tego wydano:

Na życie dwom uczniom z kl. VIa	30 K. — h.
Na obuwie uczniowi z kl. IIIa	11 « — «
Na mieszkanie uczniowi z kl. IIIa	16 « — «
Na ubranie dla 8. uczniów z kl. Ia, Ib, IIIa, IVa, Va i VIb	257 « — «
Do opłaty szkolnej dopłacono 9 uczniom z kl. Ia, Ib, II, Va, VIa, VIIa i VIIb	230 « — «
Księgarni Krzyżanowskiego za książki	579 « 40 «
Razem	1123 K. 40 h.

Pozostaje na rok przyszły 1904/5 (1241·74—1123·40) = 118 K. 34 h.

Ofiarowali książek:

Prof. Maurer	2 książki
Prof. Nitsch	1 «
Miechniak, uczeń VIII kl.	3 «
Domasik « VII kl.	2 «
Gardziel « VII kl.	2 «
Jawornicki « VII kl.	8 «
Bulanda « VI kl.	2 «
Karpina « V kl.	4 «
Götz « III kl.	8 «
Sacha « III kl.	3 «
Smolka « III kl.	1 «
Schmidt « V kl.	1 «
Krawczyński « II kl.	3 «
Wojnarowicz « I kl.	2 «
Brożek « I kl.	1 «

Nadto ofiarowali dla Czytelni uczniów:

Pny X. Leon Zbyszewski	2 książki
Wni XX. Zmartwychwstańcy	5 «
Wni XX. Jezuici	3 «

za co wyraża im Zakład szczerą podziękę.

Z biblioteki «Pomocy koleżeńskiej» korzystało uczniów 306, wypożyczono ogółem 1982 książek; wszystkich książek szkolnych posiada «Pomoc koleżeńska» 2354, z tego przesta-
rzałych 87.

Przy wypożyczaniu i porządkowaniu książek pomagało kilku uczniów VIIa kl. — szczególnie Żądło Stanisław i Lurancie Wojciech.

**Sprawozdanie z dochodów i wydatków na orkiestrę gimnazjalną
do dnia 15 czerwca 1904 r.**

Pozostałość z przeszłego roku	20	K.	52	h.
Złożyli na orkiestrę PP. Profesorowie	109	«	74	«
Uczniowie klasy Ia	29	«	83	«
« « Ib	30	«	80	«
« « Ic	17	«	98	«
« » II	40	«	72	«
« « IIIa	9	«	—	«
« « IIIb	24	«	37	«
« « IVa	36	«	80	«
« « IVb	23	«	78	«
« « Va	55	«	64	«
« « Vb	3	«	32	«
« « VIa	58	«	70	«
« « VIb	14	«	56	«
« « VIIa	—	»	—	«
« « VIIb	12	«	10	«
« « VIIIa	8	«	66	«
« « VIIIb	—	«	—	«
Przodownicy	10	«	—	«
W. Ks. Dr. Hanuszek	5	«	—	»
Raczyński (uczeń prywatny)	2	«	—	«
Uczniowie należący do orkiestry	71	«	82	«
Razem zebrano	583	K.	04	h.

Z tego wydano na:

Zakupno i naprawę trąb	166	K.	76	h.
Nuty	15	«	90	«
Nauczycielom	329	«	70	«
Szafeczka na trąbki	7	«	—	«
Służbie	19	«	20	«
Drobne wydatki	16	«	47	«

Razem wydano 555 K. 03 h.

Zostaje na r. 1904/5 (583·04 — 555·03) = 28 K. 1 h.

NABYTEK TEGOROCZNY DO KSIĘGOZBIORÓW I MUZEÓW.

A) Biblioteka nauczycielska:

1) Encyklopedia i czasopisma: dzieł 35 w 48 t. 2) Filozofia i estetyka: dzieł 6 w 6 t. 3) Pedagogia i szkolnictwo: dzieł 16 w 18 t. 4) Filologia starożytna: dzieł 4 w 4 t. 5) Filologia nowoczesna: dzieł 26 w 30 t. 6) Lingwistyka: dzieł 2 w 2 t. 7) Historia i geografia: dzieł 31 w 36 t. 8) Matematyka: dzieł 2 w 2 t. 9) Historia naturalna: 42 dzieła w 45 t. 10) Fizyka: dzieł 10 w 10 t.

Dary: Akad. Um. w Krakowie: 12 dzieł w 12 t.; c. k. Rada Szk. Kraj.: 1 dzieło w 1 t.; JE. Min. W. O. Dr. Hartl 2 dzieła w 2 t.; JWP. Ściborowska 85 dzieł w 90 t.; P. Dr. Stan. Dobrzycki 1 dzieło w 1 t.; P. Turczyński 1 dz. w 2 t.

B) Gabinet fizyczny:

1) Termometr powietrzny Jolly'ego. 2) Bateria magnetyczna. 3) Piszczalka Königa.

C) Gabinet historyi i naturalnej:

1) System nerwowy wiewiórki. 2) Kulon wypchany. 3) Przewód pokarmowy gołębia. 4) Rozwój zaskrońca. 5) Wypchany karp, szczupak, lin, miętus, sandacz, okoń, pstrąg, sum i minog w spirytusie. 6) Obrazów zoologicznych 4. 7) Obrazów botanicznych 20. 8) Obrazów geologicznych 20. 9) Wanna szklana na akwaryum. 10) 100 sztuk skał, skorup ślimaków i małżów daru Dra Karola Engliša.

D) Do nauki rysunków:

Zbiory do nauki okazały się na ten rok dostateczne.

E) Zbiory archeologiczne:

Lanitz. Wandtafel des antiken Lebens i Cybulski. Nowe cztery tablice.

F) Zbiór map i obrazów do geografii:

1) Artaria. Eisenbahn-Postkarte v. Oesterr. Ung. 2) Sokolowski «Na okolo świata». 3) Bamberg, Afryka. 4) Rethy Ferenz, Etnogr. mapa Węgier. 5) Gustawicz, Mapa Europy. 6) Bamberg, Mapa Europy fizyczna. 7) Spruner-Bretschneider, Mapa Europy do czasu reformacyi. 8) Narodopisna Mapa uherekych slovaku.

CZYTELNIA

dla uczniów wyższego i niższego gimnazjum.

Biblioteka uczniów powiększyła się w ubiegłym roku o 146 dzieł polskich w 182 tomach i 48 dzieł niemieckich w 111 tomach, czyli razem o 194 dzieł w 293 tomach dla gimnazjum wyższego, a o 681 dzieł dla gimnazjum niższego.

Książki wypożyczano co tydzień.

Z 354 uczniów wyższego gimnazjum pożyczało 230 uczniów książki polskie, a 145 książki niemieckie i wypożyczyło ogółem 2495 książek polskich, a 373 niemieckich czyli razem 2876 tomów. Największa liczba wypożyczonych książek polskich (680) przypada na kl. VIa, niemieckich (71—67) na klasy VIIb, VIIb i Vb, najmniejsza liczba polskich (80) na VIIIb niemieckich (7) na Va. W gimnazjum niższem wypożyczyło 184 uczniów (na 242) 1589 dzieł; najwięcej książek (395) klasa II, najmniej klasa IVb.

Do biblioteki uczniów złożyli w darze: X. Prof. Jeż dwa dzieła X. Zbyszewskiego: 1) Prawdomówność i lojalizm, 2) Demokracja katolicka w Polsce; Prof. Heck dzieło Tatomira: Geografia ziem dawnej Polski, nadto wielu uczniów dzieła klasyków niemieckich.

Wynik egzaminu dojrzałości.

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło uczniów publicznych	63
„ prywatnych	1
externistów	6
externistek	27

Z uczniów publicznych otrzymało:

Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem	19
„ „	39
Reprobowano uczniów publicznych	5
„ „ prywatnych	1

Z eksternistów:

Świadectwo dojrzałości	4
Może poprawić egzamin z jednego przedmiotu	1
Reprobowano na rok	1

Z eksternistek:

Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem	10
„ „	12
Może poprawić egzamin z jednego przedmiotu	5

Z 47 abiturjentów, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości, udaje się

Na teologię	12
Na prawo	11
Na medycynę	5
Na filozofię	16
Na politechnikę	5
Na akademię handlową	3
Na agronomię	1
Na akademię wojskową	2
„ „ lasową	2
„ „ eksportową	3
Na handlową marynarkę	1
Na weterynaryę	1

Z 21 abiturjentek, udaje się:

Na filozofię	14
Na medycynę	8

STATYSTYKA UCZNIÓW.

Uwaga: Liczby mniejsze po prawej stronie w górze oznaczają uczniów prywatnych.

	K L A S A																Razem			
	I.			II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.				
	a	b	c	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a		b		
I. Liczba uczniów.																				
Przy końcu roku szk. 1903 . . .	61	—	—	50	49	41	38	46	48	46	52	53	52	41	41	33	34	28	23	623
Na pocz. r. szk. 1904 publ. i pr.	66	64	55	55	—	49	48	47	45	51	50	50	50	50	43	43	43	33	32	792
W ciągu roku wstąpiło . . .	1	1	2	2	—	—	5	5	4	1	—	3	2	2	1	1	3	1	1	83
Razem przyj. ucz. publ. i przyw.	67	66	57	—	—	49	53	52	49	52	53	52	51	44	44	46	34	33	825	
Między nimi:																				
I. Obcych: a) z promocyą . . .	59	60	58	3	—	3	7	17	15	5	10	6	6	6	2	4	3	—	—	258
b) po przewie . . .	2	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
b) repetentów . . .	2	1	5	1	—	1	—	1	1	—	2	—	1	—	5	2	—	—	2	24
II. Naszych: a) z promocyą . . .	—	—	—	49	—	43	42	34	30	44	41	43	42	43	87	37	31	90	503	
b) po przewie . . .	1	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—
b) repetentów . . .	3	3	2	3	—	2	1	—	2	2	2	2	3	2	—	2	—	—	1	26
W ciągu roku wystąpiło . . .	12	13	10	5	—	4	12	3	3	3	2	2	2	2	3	4	8	—	2	88
Liczba uczniów z końca r. 1904	55	52	56	52	—	45	41	49	46	49	51	50	48	40	38	34	31	—	—	737
Między tymi było:																				
a) publicznych . . .	50	51	52	48	—	42	38	47	44	48	50	48	46	40	36	33	31	—	—	704
b) prywatnych . . .	5	1	4	—	—	3	3	2	2	1	—	1	2	—	2	1	—	—	—	32
c) nadzwyczajnych . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2. Według miejsca urodz.																				
I. Monarchia austro-węg.																				
1. Miasto Kraków . . .	16	22	18	16	—	16	15	7	16	8	12	13	13	13	6	11	9	—	—	211
2. Wks. Krakowskie . . .	7	8	5	15	—	17	19	29	18	31	29	25	19	21	20	12	12	2	2	82
3. Galicya . . .	24	19	24	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	335
4. Bukowina . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
5. Śląsk austriacki . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
6. Morawy . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
7. Austria niższa . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
8. Styrya . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
9. Tyrol . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
10. Węgry . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
11. Bośnia . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
II. Ces. niemieckie.																				
Wks. Poznańskie . . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Śląsk pruski . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2

III. Ces. rosyjskie.

1. Król. Polskie . . .	2	1	2	—	—	2	—	4	4	4	2	3	2	3	4	1	7	42
2. Litwa . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
3. Ukraina . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
4. Wołyn . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
5. Wielka Rosya . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
V. Francya . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
VI. Turcyja . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Razem . . .	50	51	52	48	—	42	38	47	44	48	50	48	46	40	36	33	31	704

3. Wedl. jęz. ojczyst. było:

Mówiących po polsku . . .	49	51	50	47	—	41	38	47	44	48	49	48	45	40	36	32	31	696
rusku . . .	1	—	2	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2
niemiecku . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Razem . . .	50	51	52	48	—	42	38	47	44	48	50	48	46	40	36	33	31	704

4. Według wyzn. rel. było:

Wyznania rzymsko-katolickiego . . .	39	45	47	37	—	33	31	47	28	41	42	36	41	31	28	28	25	579
grecko-katolickiego . . .	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
ewangelickiego . . .	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
mofiszowego . . .	10	6	5	11	—	6	7	—	16	7	7	12	4	8	7	5	6	117
Razem . . .	50	51	52	48	—	42	38	47	44	48	50	48	46	40	36	33	31	704

5. Wiek uczniów.

Lat 11 mało . . .	13	18	13	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	61
» 12 » . . .	8	13	19	13	—	10	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53
» 13 » . . .	11	5	14	6	—	11	10	10	15	—	—	—	—	—	—	—	—	58
» 14 » . . .	11	10	6	6	—	10	5	6	7	14	12	13	5	15	6	—	—	77
» 15 » . . .	5	8	2	5	—	10	8	10	7	10	11	13	6	7	5	—	—	71
» 16 » . . .	1	2	—	—	—	6	8	15	5	9	6	13	8	15	6	—	—	92
» 17 » . . .	—	—	—	—	—	5	3	1	2	1	4	7	6	7	5	—	—	91
» 18 » . . .	—	—	—	—	—	—	—	4	2	1	2	2	1	6	4	—	—	56
» 19 » . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	2	2	2	7	2	—	—	32
» 20 » . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	5	3	—	—	26
» 21 » . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	5
» 22 » . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	11
» 23 » . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
» 24 » . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
» 27 » . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Razem . . .	50	51	52	48	—	42	38	47	44	48	50	48	46	40	36	33	31	704

6. Według miejsca pobytu było:

a) miejscowych . . .	45	33	31	40	—	20	20	40	21	20	20	15	23	17	12	16	27	400
b) zaniejcowych . . .	5	18	21	8	—	22	18	7	23	28	30	33	23	28	24	17	4	304
Razem . . .	50	51	52	48	—	42	38	47	44	48	50	48	46	40	36	33	31	704

K L A S A														Razem	
I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.		VIII.	
a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
7. Klasyfikacya.															
a) Z końcem r. szk. 1904:															
I. stopień z odnuznieniem . . .	7	6	8	3	38	3	38	—	—	—	—	—	—	—	—
I. stopień	35	39	33	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. stopień	3	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. stopień	2	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Do egz. poprawcz. przeznaczono	3	2	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przeznaczono do uzupełn. egz.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nieklasyfikowano	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	50	51	52	48	—	42	38	47	44	48	50	49	46	33	31
b) Odnosnie do r. szk. 1903:															
Do egz. popr. przypuszczono . .	5	—	—	2	2	1	3	2	5	6	3	3	5	2	4
Egzaminu poprawczy złożyło . .	4	—	—	1	2	—	2	1	4	5	3	3	4	2	2
Egzaminu popr. nie złożyło . .	1	—	—	1	—	1	1	1	1	—	—	—	1	—	—
c) Ostateczny wynik															
Klasyfikacyi:															
I. stopień z odnuznieniem . . .	4	—	—	7	9	6	3	11	6	10	6	17	5	6	1
I. stopień	44	—	—	37	34	30	28	34	36	32	35	21	34	20	21
II. stopień	8	—	—	3	2	1	2	1	5	2	—	3	2	1	—
III. stopień	2	—	—	1	2	1	3	—	—	—	1	—	—	—	—
Razem	58	—	—	48	47	38	36	46	47	45	42	41	41	33	34
8. Opłata szkolna.															
a) Płaciło całe szkolne:															
w I. półroczu	25	16	15 ²	15 ²	0 ²	9 ²	15 ¹	7 ¹	19 ¹	12 ¹	14 ¹	11	15	12	17
w II. półroczu	14 ¹	13	9 ¹	18 ³	—	16 ¹	13 ²	12	17 ¹	16	16	14	16	15	18
b) Od całego szk. było uwoln.:															
w I. półroczu	35	32	44	37	—	38	33	40	25	39	35	39	33	30	25
w II. półroczu	40	40	45	31	—	29	24	36	28	32	35	36	33	25	19
c) Opłata szkolna wynosiła:															
w I. półroczu K.	1080	1000	640	680	80	440	640	320	800	520	600	440	600	480	680
w II. półroczu K.	600	520	400	840	—	680	800	480	720	640	640	560	640	600	720
Razem K.	1680	1520	1040	1520	80	1120	1440	800	1520	1160	1240	1000	1240	1080	1400
d) Taksy wstępne wynosiły K.															
264 6	268 8	268 8	16 8	—	—	16 8	29 4	46 2	33 6	21 1	50 4	23 4	21 1	23 4	23 4
e) Datki na zbiory naukowe K.															
134	134	132	114	—	—	98	106	104	98	104	106	104	102	88	92
f) Za duplikaty K.															
398 6	402 8	400 8	130 8	—	—	114 8	135 4	150 2	131 6	125	156 4	133 4	123	117 4	117 2
Razem K.	398 6	402 8	400 8	130 8	—	114 8	135 4	150 2	131 6	125	156 4	133 4	123	117 4	117 2
9. Przedmioty nadobowiąz.															
a) Kaligrafia	14	41	17	30	—	—	—	2	4	—	—	4	5	—	—
b) Rysunki	13	8	12	7	—	—	—	8	4	—	—	2	2	—	—
c) Słowniki	2	9	—	6	—	—	—	9	2	—	—	5	6	—	—
d) Język francuski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Język ruski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Dzieje kraju rodz.	—	—	—	—	—	—	—	47	41	—	9	48	46	36	—
g) Stenografia	—	—	—	—	—	—	—	11	3	—	—	5	2	—	—
10. Stypendya.															
Pobierato stypendya z fundacyi:															
a) Petryczyna 300 K.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—
b) 250 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Kłosowskiego 358 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Andrzeja Stawka K. 105 . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Im. Mickiewicza 150 K. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Ks. Borka 200 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Był. ucz. gim. św. Anny 108 k.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
h) Dydyńskiego K. 900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
i) Szczepanowskiego 260 K. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
k) Nawaraha 120 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
l) Szlachty b. okr. Rzecz. 300 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
m) Wyzd. R. p. w Chrzan. 100 k	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
n) Jarosław K. Ostrogskiej 210 k	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
o) Hr. ord. Miroszewsk. 400 k .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
p) Mężyńskiego 25 34 K. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
r) Zawiszów 400 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogólna liczba stypendyów . . .	—	—	2	—	—	2	1	1	—	1	2	1	6	4	2
Kwota stypendyów wynosi K. 7336 34.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Jednorazowe zapomogi.															
a) Rady p. Bielskiej K. 60 . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Raciborskiego po K. 38 . . .	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Swiderskiego K. 9 75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) Taniackiewicza K. 15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
e) Karczyńskiego K. 50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
f) Himonowskiego K. 90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Dąbkowskiego po K. 60 . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
h) Orłowskiego K. 100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
i) Rady pow. w Śniatynie 30 K.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ogólna suma zapomóg	1	—	2	1	—	1	1	1	—	1	1	—	2	1	3
Kwota zapomóg K. 724 75.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

KRONIKA ZAKŁADU.

Rok szkolny 1903/4 rozpoczęto dnia 3 września 1903 uroczystem nabożeństwem w kościele OO. Franciszkanów.

W gronie nauczycielskiem zaszły w czasie feryi i w ciągu roku następujące zmiany:

Posady rzeczywistych nauczycieli otrzymali reskr. c. k. Minist. W. i O. z 24 sierpnia 1903 L. 28392, zastępcy nauczycieli pp. Stanisław Gajczak i Włodzimierz Jarosz w c. k. II gimnazjum w Tarnowie, p. Fryderyk Müller w Stryju.

Do gimnazjum Św. Anny przeniesieni zostali rozp. c. k. Minist. W. i O. 23 czerwca 1903 L. 16700, z Podgórza profesorowie pp. Jan Kubliński i Stanisław Pardyak, z Wadowic rzecz. nauczyciel p. Ignacy Stein.

Z pomiędzy zastępców nauczycieli przeniesieni zostali w I półroczu p. Franciszek Jachimczak do Podgórza rozp. c. k. Rady Szkol. Kraj. z 9 września 1903 L. 32602, p. Jan Pietrzycki do I Szkoły real. w Krakowie rozp. z 28 lipca 1903 L. 22526 i p. Jan Kozak do I Szkoły real. w Krakowie rozp. z 4 września 1903 d. 30930.

Przeniesieni w I półroczu zostali do gimnazjum Św. Anny jako zastępcy nauczycieli pp. Stanisław Riess z c. k. I Szkoły realnej w Krakowie rozp. z 28 lipca 1903 L. 22525 i p. Wilhelm Urbanicki z Bochni rozp. z 28 lipca 1903 L. 22522.

Zamianowani zostali w I półroczu zastępcami nauczycieli w tut. gimn. p. Władysław Błaszkievicz rozp. z 13 września 1903 L. 32213, p. Jan Pęczak, p. Ludwik Sikora i p. Herkulan Weigt rozp. z 28 lipca 1903, L. 22524, 20176 i 22523.

Przeniesieni zostali w II półroczu zastępcy nauczycieli

p. Stanisław Filimowski do Sambora rozp. z 19 stycznia 1904 L. 2036, p. Jan Pęczak do Podgórze rozp. z 18 marca 1904 L. 11164 i p. Stanisław Riess do III gimn. w Krakowie rozp. z 19 stycznia 1904 L. 2040.

Przeniesieni w II półroczu do gimn. Św. Anny p. Zygmunt Kawecki z Jasła rozp. z 19 stycznia 1904 L. 2034 i p. Stanisław Weiner z Podgórze rozp. z 18 marca 1904 L. 11165.

Zamianowani w II półr. w tut. gimn. p. Jan Piotrowski rozp. z 17 stycznia 1804, L. 46768 i p. Roman Smalarz rozp. z 5 lutego 1904 L. 3556.

Profesor Jan Kubliński zmarł 29 stycznia 1904. Przez krótki czas zajęcia swojego w gimnazjum Św. Anny, bo zaledwie przez jedno półrocze, umiał sobie nieboszczyk swoim taktem i dobrocią pozyskać najszczerzą miłość między kolegami zawodu i uczniami.

Dnia 15 czerwca 1904 zmarł w Gromcu pod Oświęcimm zast. naucz. Jan Piotrowski. Zmarły dopiero co rozpoczął służbę nauczycielską, do której wstąpił w lutym b. r. i pełnił ją do dnia 15 kwietnia. Mimo krótkiej służby w zawodzie umiał sobie zyskać miłość między kolegami i uczniami.

Urlopy otrzymali z powodu niepomyślnego stanu zdrowia prof. Jan Bryl na wrzesień i październik 1903 reskr. c. k. Minist. W. i O. z 26 września 1903 L. 31796, a do końca I półr. 1903/4 reskr. z 17 grudnia 1903 L. 40.293, radca szkolny i prof. Jan Czubek na I półr. 1903/4 reskr. z 23 lipca 1903 L. 24540, na II półr. reskr. z 19 lutego 1904 L. 4704, ks. prof. Mateusz Jeż na kwiecień rozp. c. k. Rady Szk. Kraj. z 28 marca 1904 L. 11908 i dodatkowo do 15 maja 1904 rozp. z 1 maja 1904 L. 15215 (zastępstwo na ten czas objął ks. Dr. Józef Kaczmarczyk, docent Uniw. Jagiell. w myśl rozp. z 21 kwietnia 1904 L. 14778). Urlop na wyjazd za granicę na cały rok 1903/4 dla studyów otrzymał prof. Dr. Kazimierz Nitsch reskr. c. k. Min. W. i O. z 18 sierpnia 1903, L. 27394.

Pierwszy dodatek pięcioletni do płacy otrzymali prof. Dr. Stanisław Kozłowski rozp. z 24 października L. 39536 i prof. Stanisław Pardyak rozp. z 4 października 1903 L. 36447.

JE. P. Minister W. i O. reskr. z 27 czerwca 1903 L. 18508 zezwolił na zmniejszenie ilości godzin nauki w I półr. 1903/4

pp. Józefowi Leśniakowi, ks. Władysł. Machecie, Michałowi Sękowi i Bronisławowi Szubie, na II półr. reskr. z 17 stycznia 1903 L. 43711, pp. Stanisławowi Belzowskiemu, Józefowi Leśniakowi, Józefowi Maurerowi, Michałowi Sękowi i Herkulanowi Weigtowi.

Na kurs praktyczny dla przygotowania do zawodu nauczycielskiego przydzieliła c. k. Rada Szk. Kraj. rozp. z 10 lipca 1903 L. 21.553, kandydatów pp. Franciszka Fuchsa, Adolfa Jaślara, Maryana Koziolkowskiego, Władysława Michalskiego, Dra Edwarda Niezabitowskiego i Juliana Trzczińskiego. Nadto na II półroczu p. Jana Piątka rozp. z 23 lutego 1904 L. 5172, (w miejsce Dra Niezabitowskiego, który rozp. z 19 stycznia 1904 L. 2031 został zamianowany zastępcą naucz. w c. k. gimn. Św. Jacka) i dodatkowo p. Michała Staronia rozp. z 12 lutego 1904 L. 5188.

Dnia 9 września 1903 odbyło się nabożeństwo żałobne za spokój duszy śp. Najj. Cesarzowej Elżbiety, jako w wilię rocznicy Jej śmierci.

Egzamina dojrzałości całe i poprawcze w terminie jesienym odbyły się w części piśmiennej w dniach od 10—15 i 18, ustne poprawcze 19, całe od 21—29 września 1903 pod przewodnictwem c. k. Krajowego Inspektora szkół średnich JWP. Dr. Ludomiła Germana.

W dniu 26 września 1903 odbyło się nabożeństwo żałobne za spokój duszy śp. Henryka Siemiradzkiego, a następnie wzięła młodzież udział w przeprowadzeniu zwłok jego na Skalkę.

Dnia 4 października 1903 obchodziło gimnazjum Imieniny Najjaśniejszego Pana uroczystem nabożeństwem w kaplicy gimnazjalnej.

W dniu Imienin śp. Najjaśniejszej Cesarzowej Elżbiety 19 listopada 1903 odbyło się uroczyste żałobne nabożeństwo w kaplicy gimnazjalnej, a 28 czerwca 1904 za spokój duszy śp. Najj. Cesarza Ferdynanda.

Z powodu urlopu p. Stanisława Tondosa, uczył rysunków od 26 listopada 1903 aż do końca czerwca 1904 artysta malarz p. Michał Pociecha.

Wieczorek deklamacyjno muzykalny na cześć trzech wieszczów urządziła młodzież dnia 4 grudnia 1903 w teatrze ludowym.

W ciągu roku szk. zmarło trzech uczniów: Warmuzek Antoni z kl. I C dnia 5/11 1903, Tadeusz Woliński z VI B 25/5 1904 i Maryan Lukesch z VII B dnia 14 czerwca 1904.

Egzamin dojrzałości poprawczy w terminie styczniowym (po raz pierwszy) odbył się w części piśmiennej dnia 23, w części ustnej dnia 25 stycznia 1904, pod przewodnictwem Dyrektora zakładu.

Egzamin dojrzałości w terminie letnim 1904 odbył się w części piśmiennej od 9—14 maja, ustny z abiturientami od 24 maja do 4 czerwca pod przewodnictwem c. k. Dyrektora gimn. wadowickiego JWP. Seweryna Arzta, z abiturientkami od 6—10 czerwca pod przewodnictwem c. k. Krajowego Inspektora szkół średnich JWP. Dra Ludomiła Germana. Uroczyste rozdanie świadectw dla I oddziału abiturientów odbyło się 30 maja, przyczem przemówił Dyrektor, podziękowanie wyraził abiturient Stanisław Meus. Oddziałowi drugiemu rozdano świadectwa dnia 5 czerwca, przyczem także przemówił Dyrektor, podziękował abiturient Antoni Schütz. Abiturientki otrzymały świadectwa dnia 10 czerwca, przyczem przemówił c. k. Inspektor krajowy JWP. Dr. Ludomir German, podziękowała abiturientka Marya Dadlezówna.

Tercyan Józef Kawecki z powodu choroby otrzymał urlop na II półrocze r. 1902/3, przedłużony następnie na cały rok 1903/4.

Dawny tercyan Jan Gwóźdź, przeniesiony w stały stan spoczynku w r. 1889, umarł 3 stycznia 1904.

Sprawa fizycznego rozwoju młodzieży.

W myśl reskryptu c. k. Rady Szk. Kraj. z dnia 17 października 1890 starano się pod każdym względem zadość uczynić woli c. k. Ministerstwa W. i O., wyrażonej w rozp. z dnia 15 września 1890, aby popierać fizyczny rozwój młodzieży.

Uczniowie klas już wszystkich pobierali obowiązkową naukę gimnastyki, każdy oddział po 2 godziny tygodniowo.

Na ślizgawkę uczęszczali uczniowie częścią do parku Krakowskiego, częścią do »Sokoła«, albo na staw wojskowy na Błoniach. Kąpieli używali w stawie parku Krakowskiego i w Wiśle.

Pp. gospodarze klas i inni nauczyciele zabierali młodzież na dalsze wycieczki, jak Kopiec Kościuszki, Wolę Justowską, Panieńskie Skąły, do Tyńca itp.

Do parku Dra Jordana uczęszcza młodzież od początku maja do jesieni, biorąc udział w zabawach tam urządzanych 3 razy w tygodniu. W bieżącym roku wpisało się do parku blisko 490 uczniów. Zresztą, ponieważ gimnazjum nie ma ani ogrodu, ani większego stosownego placu, korzystali uczniowie w czasie przestanków z obszernego podwórca szkolnego, na którym zaprowadzono systematyczne zabawy. W jednej części podwórca ustawiono kilka przyrządów gimnastycznych na wolnem powietrzu.

Ważniejsze rozporządzenia Władz szkolnych.

JE. P. Minister W. i O. reskr. z 11/5 1903 L. 20817, zatwierdził nowe plany dla nauki języka ruskiego, jako przedmiotu względnie obowiązkowego w szkołach średnich z wykładowym językiem polskim.

JE. P. Minister W. i O. reskr. z 23/5 1903 L. 17541, pozwolił, aby abiturycenci, którzy przy egzaminie dojrzałości w terminie jesiennym nie uczynili zadość wymaganiom z jednego przedmiotu, mogli powtórzyć ten egzamin po upływie pół roku w końcu stycznia następnego roku.

JE. P. Minister W. i O. reskr. z 21/8 1902 L. 28852 zarządził 1) aby po każdej godzinie nauki szkolnej nastąpiła pauza, po dwóch godzinach dłuższa, 2) aby 2 stycznia był dniem wolnym.

Na mocy reskr. JE. P. Min. W. i O. rozporządziła c. k. Rada Szk. Kraj. d. 24/12 1904 L. 47016, aby egzamina dojrzałości poprawcze od końca r. 1903/4 odbywały się w tych samych zakładach, w których odbywał się egzamin cały. Przy tych

egzaminach poprawczych we wrześniu, jako też przy poprawczych egzaminach w styczniu może przewodniczyć Dyrektor zakładu.

C. k. Rada Szk. Kraj. rozp. z 9/1 1904 L. 48806 zarządza dla okresowych klasyfikacyi w I półroczu terminy koło 20/10 10/12 i w końcu półroczu, w II półroczu koło 20/3, 10/5 i w końcu roku.

JE. P. Minister W. i O. reskr. z 24/2 1904 L. 6404 polecił, aby oprócz gimnastyki starano się w jak najszerszych rozmiarach o urządzenie wycieczek z uczniami i wprowadzenie gier i zabaw.

KLASYFIKACYA UCZNIÓW

(Tłuściejszy druk oznacza stopień pierwszy z odznaczeniem)

Klasa I. A.

Uczniów klasyfikowanych 50.

Boduch Józef
Binder Kazimierz
Mandelbaum Stanisław
Matyas Michał
Puchała Stanisław
Sarna Zygmunt
Zwoliński Tadeusz
Ader Erwin
Baziuk Michał
Bernacki Leon
Brożek Alojzy
Galus Rudolf
Górski Stanisław
Grün Maks

Guzik Maryan
Haltof Wilhelm
Hanik Mieczysław
Hirsch Józef
Jakubas Piotr
Koczur Leon
Konkiewicz Alfred
Krzyszkowski Tadeusz
Kubiński Stanisław
Kulig Józef
Lukas Maryan
Makowski Rudolf
Mirek Stanisław
Müller Zygrfryd
Nazimek Ludwig

Pakosz Józef
Pawlak Jan
Pineles Michał
Róg Józef
Ryba Józef
Salis Franciszek
Sass Roman
Snichowski Józef
Stanik Piotr
Szewczyk Władysław
Warżala Wacław
Wdowiak Władysław
Ziólkiewicz Franciszek
Zwoliński Tadeusz

Stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 2, do egzaminu poprawczego przeznaczono 3.

Klasa I. B.

Uczniów klasyfikowanych 51.

Krzyżanowski Kazimierz
Mayzel Jan
Perz Józef
Rybiński Adam
Seidler Kaksymilian
Wróblewski Józef
Berthold Maryan
Bulanda Henryk
Cukrzyński Tadeusz

Dymek Stanisław
Flakowicz Kazimierz
Gadulski Stanisław
Grzywacz Zygmunt
Ichheiser Albert
Kasprzyk Stanisław
Klimczak Seweryn
Kobylecki Władysław
Komendera Stanisław

Kot Antoni
Kozłowski Edward
Kiesłowski Stefan
Kwieciński Zdzisław
Lenczowski Autoni
Lustig Julisz
Makuch Gustaw
Madziara Jan
Matlak Tomasz

Mirowski Karol	Pychowski Stanisław	Stawowczyk Józef
Münz Henryk	Pytel Franciszek	Szybowski Ignacy
Niedziela Antoni	Reising Stanisław	Szygła Karol
Palus Władysław	Rosbach Artur	Wikłacz Albin
Peszkowski Bronisław	Sobal Ludwik	Wójcicki Franciszek
Podoliński Tadeusz	Spitzer Tadeusz	Zabiegaj Franciszek

Stopień drugi otrzymał 1, stopień trzeci 3, do egzaminu poprawczego przeznaczono 2.

Klasa I. C.

Uczniów klasyfikowanych 52.

Gadek Kazimierz	Halatek Jan	Müller Gustaw
Klimczak Stanisław	Herbst Jan	Ogrodnik Jan
Małota Antoni	Jelonkowski Stanisław	Para Maryan
Michalik Jan	Juszczyk Józef	Paryła Andrzej
Nayder Tadeusz	Kiss Jan	Rekliński Julian
Ryba Jan	Konieczny Andrzej	Soboń Maryan
Skrzetuski Stefan	Kraus Józef	Stefański Jan
Bigaj Bronisław	Książkiewicz Józef	Szczepaniak Ferdynand
Bober Roman	Kurdziel Gustaw	Torbe Chaskel
Cyrwus Wojciech	Lipiński Czesław	Tyrała Bolesław
Gadek Jan	Łukasik Stanisław	Wachała Mieczysław
Gralewski Jan	Mahr Rudolf	Wowczak Stefan
Gsodam Jan	Miś Tadeusz	Wygaś Franciszek
	Monderer Nachim	

Stopień drugi otrzymał 1, stopień trzeci 3, do egzaminu poprawczego przeznaczono 7.

Klasa II.

Uczniów klasyfikowanych 48.

Geissler Tadeusz	Jamróz Józef	Nachtlicht Maksymilian
Hubl Roman	Józefczyk Maryan	Nowara Maciej
Weryński Henryk	Keh Karol	Nowelli Ludwik
Augustyn Józef	Krawczyński Tomasz	Pasek Tadeusz
Bielanski Teodor	Kurz Herman	Pastelnik Franciszek
Bloch Teodor	Lenart Teofil	Sarnek Stanisław
Feldmann Berl	Leyko Jan	Schächter Mieczysław
Finkelstein Adolf	Lepkowski Stanisław	Sourek Adolf
Gasiński Stanisław	Łyżwiński Michał	Stankiewicz Gabryel
Górski Jan	Michalik Stanisław	Steczkowski Stanisław
Grefner Bolesław	Mikosz Franciszek	Wawrzecki Stanisław
Gustawski Adam	Morgenstern Izrael	Wiehler Zygmunt
Henoch Mieczysław	Moskal Stanisław	Zaborowski Kazimierz
Ippoldt Antoni		Zmija Antoni

Stopień drugi otrzymało 2, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4.

Klasa III. A.

Uczniów klasyfikowanych 42.

Grażynski Michał	Friedmann Henryk	Kornreich Meilech
Krzyżanowski Stefan	Gasidło Antoni	Kuliński Stanisław
Lusthader Lezer	Gawron Zygmunt	Macheles Henryk
Piaskiewicz Jan	Gläser Edward	Matuziński Zygmunt
Taborski Stanisław	Głębocki Franciszek	Oleksy Ludwik
Tusiński Władysław	Göttel Włodzimierz	Sacha Jan
Baran Franciszek	Jezierski Adam	Sobański Marian
Dihm Tadeusz	Kamiński Mikołaj	Stopa Józef
Droński Feliks	Kaniowski Eugeniusz	Süsser Alfred
Dulowski Antoni	Koczur Karol	Woch Jan
Filipkiewicz Kazimierz	Kornreich Jakób	Wyrobisz Michał

Stopień drugi otrzymało 2, stopień trzeci 4, do egzaminu poprawczego przeznaczono 3.

Klasa III. B.

Uczniów klasyfikowanych 38.

Celarek Stanisław	Glimos Stanisław	Pawlikowski Władysław
Dziwiński Włodzimierz	Hofuj Władysław	Reklewski Roman
Janiczak Stanisław	Jahoda Robert	Schlieferstein Aleksander
Ładyga Henryk	Jaworski Karol	Singer Zygmunt
Pułka Stefan	Jezierski Edward	Sobejko Kasper
Rybiński Lucyan	Judkiewicz Jerzy	Stopa Wiktor
Szarski Antoni	Koniówka Ludwik	Ulrich Alojzy
Bajer Zygmunt	Łyp Franciszek	Wacławik Sebastyan
Bielecki Marian	Nitsch Józef	Weiss Ascher
Dedio Stanisław		Wójcicki Franciszek

Stopień trzeci otrzymało 5, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4.

Klasa IV. A.

Uczniów klasyfikowanych 46.

Aksamit Władysław	Głogowski Wincenty	Piotrowski Kazimierz
Buda Jan	Grzesiak Franciszek	Podgórski Tadeusz
Długosz Teofil	Gubernat Alojzy	Pułka Józef
Gąsiorowski Władysław	Haleczko Adam	Rys Ignacy
Pławecki Roman	Hanuszek Adam	Sidełko Bernard
Sarnek Franciszek	Jaworski Kazimierz	Sobolewski Adam
Schütz Karol	Kapusta Wojciech	Udziela Stanisław
Wicher Władysław	Kauzal Władysław	Weigt Władysław
Bułka Aleksander	Kern Władysław	Weżyk Stanisław
Czaban Tadeusz	Kogut Kazimierz	Wilk Ludwik
Dültz Jan	Krawiec Jan	Woliczko Stanisław
Gach Władysław	Maślanka Piotr	Wrana Henryk

Stopień drugi otrzymało 2, stopień trzeci 2, do egzaminu poprawczego przeznaczono 5.

Klasa IV. B.

Uczniów klasyfikowanych 44.

Chwirut Ignacy	Horowitz Mieczysław	Rothman Markus
Feliks Antoni	Horowitz Zygmunt	Splawiński Władysław
Gross Tadeusz	Kotulecki Tomasz	Stocki-Sosnowski Wład.
Matus Władysław	Kroś Maxymilian	Szymański Jan
Teslar Józef.	Lamensdorf Leon	Walczak Jakób
Ader Ernest	Lebenheim Naftali	Wasserberger Józef
Beller Alfred	Lieber Jakób	Weisło Michał
Dutka Stanisław	Mieszkowski Zygmunt	Weindling Zygmunt
Gawlikowski Roman	Pajak Wawrzyniec	Wisł Maryan
Górny Czesław	Pletnia Józef	Zajączek Franciszek

Stopień drugi otrzymało 6, stopień trzeci 3, do egzaminu poprawczego przeznaczono 5.

Klasa V. A.

Uczniów klasyfikowanych 48.

Goetel Walery	Galos Sebastian	Matuszek Franciszek
Kuźniar Czesław	Gardziel Stanisław	Morel Maks
Łach Leon	Góralik Jan	Musiak Julian
Metallmann Joachim	Grabowiecki Roman	Nieniewski Bolesław
Siatka Stanisław	Gutmann Manes	Popławski Michał
Styrylski Józef	Holcberger Dolek	Pszczołka Józef
Abstorski Artur	Karpina Władysław	Rupik Tadeusz
Bartoszyński Kazimierz	Kirsch Karol	Schmidt Stefan
Bąkowski Stanisław	Kowalczyk Wawrzyniec	Waga Franciszek
Börnstein Alfred	Lasocki Wacław	Wyrobisz Józef
Fox Franciszek	Lewandowski Jan	Zachorowski Mieczysław
Frist Juliusz	Malinowski Stanisław	Zeleński Stefan

Stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 5, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4.

Klasa V. B.

Uczniów klasyfikowanych 50.

Gąsiorowski Stanisław	Kulka Marceli	Rudich Aleksander
Gieszczykiewicz Maryan	Ligęza Jan.	Schenkel Maksymilian
Kowalski Tadeusz	Łopatowski Józef	Sosin Jan
Borkowski Adam	Łopatowski Kazimierz	Stieglitz Jakób
Broda Teodor	Maciejny Jan	Strumiński Wincenty
Ferens Adam	Maciowski Bronisław	Szeligowski Stanisław
Hemmerling Karol	Margulies Leopold	Szotarski Rafał
Jaworski Jerzy	Miś Bolesław	Świeściakowski Witold
Kalczyński Stanisław	Misko Tadeusz	Teliga Tadeusz
Kala Wincenty	Molenda Feliks	Tobolak Jan
Knopf Adam	Ogrodnik Wilhelm	Wasserberger Stanisław
Konieczny Franciszek	Oleksy Michał	Werner Adam
Korzeń Walenty	Pfau Aleksander	Włodek Jan
Kościelny Władysław	Pietrzak Józef	Wojnarski Stanisław

Stopień drugi otrzymało 2, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 4, do egzaminu uzupełniającego 1.

Klasa VI. A.

Uczniów klasyfikowanych 48.

Apte Henryk	Heród Franciszek	Piątkowski Czesław
Grodyński Tadeusz	Immerglück Efraim	Piowarczyk Tomasz
Grzybowski Bolesław	Kamiński Feliks	Podmokły Józef
Hopcas Leon	Kisielewski Adolf	Południowski Kazim.
Maciaszek Maksymilian	Konopka Feliks	Popkiewicz Leon
Mamro Jan	Krówka Jan	Raźny Jan
Pajak Kazimierz	Lankau Teobald	Reichmann Stanisław
Schönberg Emil	Loch Maryan	Sahs Izaiasz
Bachner Leon	Łaszczyński Witold	Schröder Antoni
Birnbaum Alfred	Matuszek Adam	Sobejko Michał
Czekaj Floryan	Michalski Wiktor	Spitzel Maksymilian
Długocki Władysław	Müller Oskar	Szarski Stanisław
Giedziow Aleksander	Para Jan	Thieberg Władysław
Hammerschlag Izrael	Petkun Konrad	Wytrwał Mieczysław

Stopień drugi otrzymał 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 5.

Klasa VI. B.

Uczniów klasyfikowanych 46.

Dobrowolski Piotr	Gasiński Jan ✓	Potkański Antoni
Kaden Adam	Grabczak Ludwik	Prochownik Kazimierz
Krawczyk Mieczysław	Kozłowski Zygmunt	Rekowski Roman
Retinger Józef	Kwiatkowski Mieczysław	Rosenzweig Stanisław
Baczyński Juliusz ✕	Katzner Leser	Rożen Michał
Benedyktowicz Zbigniew	Lemoch Maryan	Sacha Kazimierz
Bryneczka Ludwik ✓	Madrala Karol	Schermann Nuchem
Bulanda Leopold	Migo Jan	Schwenk Fryderyk
Celarek Józef	Miśkowiec Franciszek	Seipelt Roman
Czekaj Stanisław ✓	Nalepa Tymoteusz	Sobieniowski Feliks
Dąbrowski Jan	Pawełek Feliks	Staniewski Tadeusz
Eimer Alfred	Pollak Michał	Stasiniewicz Stefan
Fuchs Stanisław	Ponikło Adam	Woliński Tadeusz
Fudali Stanisław ✓		Zaklicki Emil

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 5.

Klasa VII. A.

Uczniów klasyfikowanych 39.

Bloch Szyja	Oskwarek Jan	Fabiańczyk Karol
Dadlez Zygmunt	Podoleński Stanisław	Karyłowski Stanisław
Domasik Stanisław	Türschmid Wilhelm	Kuhl Bronisław
Dudzik Jan	Wojtusik Michał	Lachowicz Włodzimierz
Krengel Maksymilian	Żarnowitz Löbel	Mikołajczyk Adam
Kroó Jan	Żądło Stanisław	Schinzel Zygmunt
Lisowski Władysław	Bazes Wihelm	Soboń Karol
Luraniec Wojciech	Baziński Aleksander	Sternalski Stefan
Mączyński Władysław	Broder Izidor	Straszewski Henryk
Natkaniec Michał		Tangl Lndwik

Stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 6.

Klasa VII. B.

Uczniów klasyfikowanych 35.

Groyecki Izidor
Waga Julian
Brzycki Wit
Chorowicz Izidor
Epstein Henryk
Gardziel Gustaw
Gronner Zygmunt

Gutmann Zygmunt
Hasiński Leon
Janaszewski Jan
Kieć Franciszek
Kirsch Szymon
Malarski Henryk
Masiuk Witold
Niedziałkowski Olgierd

Pauli Bronisław
Rudnicki Władysław
Swierz Witold
Szczęch Michał
Werner Jerzy
Wójtowicz Sebastian
Ziarko Antoni

Stopień drugi otrzymało 6, do egzaminu poprawczego przeznaczono 7.

Wynik egzaminu dojrzałości.

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło 63 uczniów publicznych, 1 prywatny i 6 eksternistów.

Klasa VIII. A.

Brummer Alfred
Chrupek Wiktor
Chyc Franciszek
Gollenhofer Józef
Meus Stanisław
Pietraszek Jan
Prochownik Leonard
Rotarski Stefan
Tempka Tadeusz
Tomaszkiewicz Jan

Welser Ryszard
Zabiński Albin
Cmiekiewicz Stanisław
Feliksiewicz Alfred
Grün Abraham
Hołubowicz Stanisław
Jugendfein Jan
Kędzior Wincenty
Kozubski Jan
Krokowski Jan
Lisowski Antoni

Massalski Stanisław
Mayer Karol
Nodzyński Józef
Para Stanisław
Pineles Henryk
Reicher Bronisław
Szarski Adam
Weber Markus
Wimmer Stanisław
Żurek Stefan

Reprobowano na rok 2 uczniów publicznych i 1 prywatnego.

Klasa VIII. B.

Dittersdorf Leon
Kudzia Wincenty
Kukliński Józef
Schramm Wiktor
Schütz Antoni
Stopka Aleksander
Świątkowski Franciszek
Biernat Romuald
Chmielowiec Maryan

Dąbrowski Mieczysław
Fiedor Jan
Fränkel Wilhelm
Guzik Kazimierz
Kepka Franciszek
Korczyński Lesław
Korytowski Zygmunt
Kosches Ludwik
Michniak Michał

Mikutowski Włodzim.
Obrubański Włodzim.
Patočka Bogumił
Pilzer Samuel
Prager Aam
Rajman Feliks
Skrzyniarz Franciszek
Szewczyk Apoloniusz
Wilga Henryk

Reprobowano na rok 3 uczniów publicznych.

Eksterniści.

Dreiling Rubin
Krupka Jan

Paszyna Jan
Pawłowski Ignacy

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 1 eksternistę, reprobowano na rok 1 eksternistę.

Eksternistki.

Do egzaminu dojrzałości przystąpiło eksternistek: a) z prywatnej szkoły średniej żeńskiej w Krakowie 16, b) obcych 11.

a) z prywatnej szkoły średniej żeńskiej w Krakowie.

Berggrünówna Józefa
Biegańska Ludomira
Dadleżówna Marya
Gruszecka Anna

Kramarczykówna Marya
Krebsówna Doba
Schiffmanówna Fani
Skwirczyńska Irena
Szybalska Zofia

Korabczyńska Bron.
Kościółkówna Stan.
Postulówna Małgorzata
Wilczyńska Zofia

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 3.

b) Obce.

Korczyńska Justyna
Kuczabińska Jadwiga
Moczulska Justyna

Motiuk Włodzimira
Rygier Stefania
Schäftler Elka

Schornstein Elza
Szelewska Helena
Zawiszanka Helena

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono 2.

OGŁOSZENIE.

Wpisy uczniów na rok szkolny 1904/5 odbędą się 31 sierpnia 1903.

Uczniowie, którzy przez dwa półrocza ubiegłego roku szkolnego otrzymali III stopień, tudzież repetenci tego samego gimnazjum, którzy otrzymali w II półroczu stopień trzeci, nie mogą nadal uczęszczać do tego samego gimnazjum.

Przy wpisie każdy uczeń ma przedłożyć świadectwo z ostatniego półrocza i złożyć datek 2 K. na zbiory naukowe; każdy uczeń nowo wstępujący ma nadto wykazać się metryką i uiścić takse wstępną 4 K. 20 h.

Każdy uczeń, z wyjątkiem tych, u których niewątpliwie sprawdzić można, że przebyli ospe rodzimą, ma złożyć przy wpisie świadectwo rewakcynacyi.

Oplata szkolna w kwocie 40 K. na półrocze musi być złożoną w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza. Uczniowie klasy I złożyć ją mają za pierwsze półrocze w ciągu trzech pierwszych miesięcy.

O odroczenie opłaty szkolnej mają uczniowie klasy I wnieść prośby w 8 dni po wpisie, a do prośby załączyć świadectwo ubóstwa, nie dawniej jak przed rokiem wystawione.

O uwolnienie od opłaty szkolnej winni uczniowie klas II—VIII przedkładać prośby najpóźniej do 25 września, a załączyć do prośby świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i świadectwo ubóstwa nie dawniej jak przed rokiem wydane.

Egzamina wstępne do klasy I odbywać się będą w dniach 1 września, ewentualnie 2 września, a mogą się także odbywać 30 czerwca i 1, a ewentualnie i 2 lipca, egzamina poprawcze do wszystkich klas 2 września.

Egzamina wstępne do klas II—VIII można składać w pierwszym półroczu tylko do połowy września; można je także składać na II półroczu i to do każdej klasy (zatem i do pierwszej) w końcu stycznia lub z początku lutego aż do połowy tego miesiąca. Chcący składać taki egzamin zgłaszają się do dyrektora gimnazjum, przedkładając metrykę i świadectwo pobytu i moralności. Do klasy I przyjęty może być uczeń, jeżeli w tym roku, w którym składa egzamin na pierwsze półroczu, kończy lat 10, do klasy II, jeżeli kończy lat 11 i t. d.

Po złożeniu egzaminu wstępnego może być uczeń wpisany tylko jako publiczny. Taksa od egzaminu wynosi 24 K. Egzamina do I klasy na I półroczu są bezpłatne.

Wyjątkowo tylko może być uczeń przyjęty na nadzwyczajnego, szczególnie jeżeli przybywa z gimnazjum zagranicznego; w takim razie składa egzamin próbny i może uczęszczać albo na wszystkie przedmioty, albo tylko na niektóre.

Tak uczniowie prywatni, jak nadzwyczajni obowiązani są do składania opłaty szkolnej za każde półroczu.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do klasy I.

- a) **Z religii**: Wiadomości, których według teraźniejszego rozkładu nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach czteroklasowych.
- b) **Z języka wykładowego**: Czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni i zgody rzędu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmienny rozbiór jednego zdania pojedynczego z kilku zwykłemi określeniami.
- c) **Z języka niemieckiego**: Czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiana słów posilkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najzwyklejszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych, poprawne

napisanie łatwego dyktatu, którego treść poda się uczniom przed podyktowaniem w języku wykładowym.

d) **Z rachunków:** Pisanie liczb do miliona włącznie; biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi; pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Rok szkolny 1904/5 rozpocznie się uroczystem nabożeństwem dnia 3 września; dnia 4 września odbędzie się wspólne nabożeństwo, a 5 września zaczną się regularne lekcye szkolne.

Uwaga. Każdy uczeń jest obowiązany nosić przepisane ubranie mundurowe.

Dr. Leon Kulczyński

c. k. radca rządu i dyrektor.

